

Stroomlijning Kaderrichtlijn Water en de Habitatrichtlijn

***Verkenning van mogelijke conflicten tussen
doelstellingen van beide richtlijnen en wensen voor
oplossingen***

Mariken Fellingner
Thamar Kok
Marjolein Lof
Vincent van der Meij

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

© 2005 Expertisecentrum LNV, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Rapport EC-LNV nr. 2005/349
Ede, 2004

Teksten mogen alleen worden overgenomen met bronvermelding.

Deze uitgave kan schriftelijk of per e-mail worden besteld bij het Expertisecentrum LNV onder vermelding van code 2005/349 en het aantal exemplaren.
De kosten per exemplaar bedragen € 5,-. factuur wordt meegestuurd bij de bestelling.

Oplage   300 exemplaren

Samenstelling   Mariken Fellingier, Tamar Kok, Marjolein Lof,
Vincent van der Meij

Druk   Ministerie van LNV, directie IFA/Bedrijfsuitgeverij

Productie   Expertisecentrum LNV
Bedrijfsvoering/Vormgeving en Presentatie
Bezoekadres   : Horapark, Bennekomseweg 41
Postadres   : Postbus 482, 6710 BL Ede
Telefoon   : 0318 822500
Fax   : 0318 822550
E-mail   : Balie@minlnv.nl

Voorwoord

Met de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) wordt op Europees niveau gewerkt aan een duurzaam gebruik van wateren en verbetering van de waterkwaliteit en daarvan afhankelijke ecosystemen. De KRW is in 2000 vastgesteld en moet in verschillende stappen worden geïmplementeerd. In 2004 moet elke lidstaat, waaronder Nederland, de eerste producten naar Brussel rapporteren.

In Nederland is het ministerie van Verkeer en Waterstaat de eerst verantwoordelijke voor de implementatie. Voor de inhoudelijke uitvoering van de Kaderrichtlijn Water zijn de waterbeheerders, waaronder Rijkswaterstaat, de provincies, de waterschappen en de gemeenten verantwoordelijk.

De keuzes die worden gemaakt tijdens het implementatietraject kunnen grote consequenties hebben voor LNV beleidsdossiers. Het betreft onder andere het natuurbeleid waar ook de Vogel- en Habitatrictlijn onder vallen. Om mogelijke conflicten in doelstellingen tussen de KRW en Vogel en Habitatrictlijn op te sporen heeft de directie Natuurbeheer van LNV het Expertisecentrum LNV gevraagd een de mogelijke conflicten te verkennen. Naast conflicten is hierbij ook gekeken naar mogelijke oplossingen. De conflicten en oplossingen zijn bediscussieerd met de KRW-betrokkenen uit de regio (waterschappen, provincies).

De verkenning van de stroomlijning tussen VHR en KRW is uitgelopen tot een proces dat vrijwel geheel 2004 in beslag heeft genomen: verkenning van problemen, bespreken van mogelijke oplossingen met de KRW-betrokkenen, uitspraken en afspraken hierover op nationaal niveau en de oplevering van de conceptrapporten die naar Brussel moeten. De weerslag van de discussies staan in dit document. Het is een momentopname, aangezien rond de KRW veel in beweging is (en zal zijn de komende jaren).

Het document geeft naast de momentopname ook nog openstaande punten die aandacht vragen in het vervolg van het implementatietraject staan in het voorliggende document. Dit document vormt daarmee tevens een basis voor verdere discussies en afspraken na 2004.

Alle partijen worden van harte bedankt voor hun inzet.

Ir. H. de Wilde
Directeur Expertisecentrum LNV

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding	7
1.2	Doelstelling	8
1.3	Leeswijzer	8
2	Toelichting mogelijke conflicten	9
2.1	Inleiding relatie KRW en HR	9
2.2	Analyse van conflicten	10
2.3	Beperkingen aan de analyse	11
3	Werkwijze	13
3.1	Inhoudelijke voorbereiding	13
3.1.1	Basismateriaal en –analyse (EC-LNV)	13
3.1.2	Quick Scan HR-gebieden (Alterra)	14
3.1.3	Consultatie terreinbeherende organisaties	14
3.2	Proces: overleg met productteams	16
3.3	Proces op nationaal niveau	16
4	Resultaten	19
5	Conclusies	25
5.1	Conclusies op hoofdlijnen	25
5.2	Conclusies over stroomlijning HR en KRW	25
6	Aanbevelingen	27
	Bijlage 1 Overzicht van aangemelde habitats en soorten van de Habitatrictlijn-gebieden	29
	Bijlage 2 Verslag workshop 19 februari 2004	57
	Bijlage 3 Overzicht van vertaling van KRW-watertypen naar Natuurdoeltypen	69

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2000 is de Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld met als doel een duurzaam gebruik van wateren en verbetering van de waterkwaliteit en daarvan afhankelijke ecosystemen. In een aantal stappen wordt naar dit doel toegewerkt. In 2004 moeten de eerste producten voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) aan Brussel worden aangeleverd. In 2009 moeten de definitieve producten naar Brussel gerapporteerd worden en in 2015 vindt de afrekening op resultaat plaats.

De eerste producten voor 2004 bestaan onder andere uit de voorlopige begrenzing van waterlichamen, met toekenning van status en watertypen. Daarnaast moet ook een zogenaamd register van beschermde gebieden aangeleverd worden. Het Register Beschermde Gebieden bevat de gebieden met een wettelijk (communautair) beschermde status. Dit register moet jaarlijks bijgehouden worden.

Onderdeel van het Register Beschermde Gebieden vormen de gebieden die aangewezen respectievelijk aangemeld zijn voor de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR). Bij de aanmelding van deze gebieden in Brussel is tevens vermeld voor welke waarden (habitats en soorten) ze zijn aangemeld. Met de aanmelding van de gebieden en bijbehorende soorten en habitats verplicht Nederland zich tot het instandhouden, herstellen en ontwikkelen van deze soorten en habitats. De genoemde waarden (globale doelstelling voor het aangemelde gebied) dienen in beheersplannen verder geconcretiseerd te worden.

Voor de implementatie van de KRW is het bij de begrenzing van waterlichamen en toekenning van status en watertypen van belang rekening te houden met deze doelstelling voor habitats en soorten. Gebeurt dit niet dan is het mogelijk dat niet verenigbare doelstellingen voor een zelfde gebied gaan gelden. Of er daadwerkelijk sprake is van een conflict wordt het meest duidelijk op het moment dat zowel de VHR-doelstellingen als de KRW-doelstellingen zijn geconcretiseerd. Bij de uitvoering van dit project was dat nog niet het geval waardoor alle genoemde conflicten *mogelijke* conflicten betreffen. De beperkingen aan de conflict-analyse staan in paragraaf 2.2.

Bij de start van dit project waren in veel regio's de concepten van de begrenzingen van waterlichamen, de statustoekenning en de toekenning van watertypen gereed. Bij de totstandkoming van deze concepten is LNV relatief weinig betrokken geweest. Aangezien het mede de verantwoordelijkheid van LNV is de afstemming tussen VHR en KRW te stroomlijnen, heeft directie Natuur het EC-LNV gevraagd deze stroomlijning te analyseren samen met LNV-betrokkenen bij directie Regionale Zaken, terreinbeheerders, Alterra en de KRW-productteams. Bij de uitwerking bleek al gauw dat de directe link tussen Vogelrichtlijn en Kaderrichtlijn Water moeilijker systematisch in te vullen is dan voor de Habitatrichtlijn en de KRW. Daarom richt dit project zich alleen op de Habitatrichtlijn.

1.2 Doelstelling

Het is mogelijk dat de doelstellingen voor KRW en HR-gebieden met elkaar conflicteren. Voor beide richtlijnen gelden verplichtingen richting Brussel. Indien de doelstellingen inhoudelijk niet goed op elkaar afgestemd zijn komt één van de doelstellingen in het geding waarop Nederland afgerekend kan worden.

Voor het verkrijgen van meer inzicht in mogelijke conflicten en oplossingen tussen KRW en HR heeft de directie Natuur van LNV het Expertisecentrum LNV gevraagd een verkenning uit te voeren met de volgende doelstelling:

Opsporen van mogelijke conflicten in doelstellingen tussen KRW en VHR en aangeven van mogelijke oplossingen samen met de betrokkenen bij implementatie van de KRW in de regio (waaronder LNV en terreinbeherende organisaties).

In de uitwerking bleek het moeilijk een directe relatie te leggen tussen de doelstellingen van de Vogelrichtlijn en de KRW. Daarom is in het project alleen de afstemming tussen de Habitatrichtlijn (HR) en de KRW uitgewerkt.

1.3 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 aan de hand van voorbeelden toegelicht wat de mogelijke conflicten tussen doelstellingen van de HR en KRW kunnen zijn en wat mogelijke oplossingsrichtingen kunnen zijn.

In hoofdstuk 3 staat de gevolgde werkwijze beschreven om tot een goede stroomlijning van HR en KRW te komen. De werkwijze betreft zowel inhoud als proces. Het geeft een beeld van het voorwerk dat in zeer korte tijd is verricht door deskundigen van het Expertisecentrum LNV, Alterra en terreinbeheerders. Dit voorwerk is bediscussieerd met de KRW regionale productteams.

Het voorwerk en de discussie hierover resulteren in een lijst met mogelijke probleemgebieden waar de stroomlijning tussen de HR en KRW niet optimaal is. Deze resultaten staan in hoofdstuk 4 samengevat. Een uitgebreidere toelichting op deze resultaten staat in de bijlagen (1 en 2).

De conclusies over de bevindingen staan in hoofdstuk 5.

2 Toelichting mogelijke conflicten

2.1 Inleiding relatie KRW en HR

In dit project is nagegaan of de HR en KRW mogelijk met elkaar conflicteren. Elk Habitatrichtlijn gebied is onder de loep genomen. In dit hoofdstuk wordt toegelicht wanneer er sprake is van een mogelijk conflict, met nadruk op *mogelijk*. Belangrijke basis voor de herkenning van conflicten is de uitleg van wat verplicht is in het kader van de HR en in het kader van de KRW. Hieronder staan enkele aantekeningen van deze uitleg.

De implementatie van de KRW vereist een aantal stappen. De waterkwaliteitsdoelstellingen die gerealiseerd moeten worden, zullen niet voor elk gebied en elk watertype gelijk zijn. Om aan te geven waar welke doelstellingen gelden, worden waterlichamen begrensd en getypeerd. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van KRW-begrenzingsprincipes.

Ook wordt een Register Beschermd Gebieden opgesteld om gebieden die al speciale watergerelateerde doelstellingen kennen, veilig te stellen. Voor de gebieden in dit Register gelden speciale regels bij de implementatie van de KRW. De spelregels voor het Register Beschermd Gebieden en voor de begrenzing van waterlichamen staan hieronder samengevat.

Register Beschermd Gebieden

- Het register bevat gebieden met een wettelijk (communautair) beschermd status. Deze beschermd status is een al bestaande verplichting. Tot deze gebieden met een wettelijk beschermd status worden onder andere de VHR-gebieden gerekend.
- Het register is landelijk opgesteld door de KRW-Werkgroep Register Beschermd Gebieden en de definitieve versie 2004 ligt klaar om naar Brussel gestuurd te worden.
- De KRW geeft aan dat voor de gebieden uit het Register Beschermd Gebieden uiterlijk in 2015 aan de doelstellingen voldaan moet zijn. In principe is geen uitstel mogelijk.
- De KRW geeft aan dat voor een waterlichaam waarin een beschermd gebied ligt de strengste milieudoelstelling moet worden geselecteerd (dit is de goede chemische en ecologische toestand/potentieel of strengere of aanvullende doelstelling die voortvloeit uit Europese regelgeving voor dit gebied). Deze eis van de KRW kan ook uitgelegd worden dat voor **het waterlichaam waarin het beschermd gebied ligt, die doelstelling wordt geformuleerd die best passend is bij de doelstelling die reeds op het gebied ligt (in ieder geval niet lager dan dat)**.

KRW-begrenzing principes

- Een waterlichaam mag niet met een ander waterlichaam overlappen of samengesteld zijn uit onafhankelijke onderdelen (dus in principe is elk geïsoleerd water een eigen waterlichaam¹)

---

¹ Waarbij opgemerkt moet worden dat het niet verplicht is wateren/watersystemen kleiner dan een bepaald minimum oppervlak als waterlichaam aan te melden.

- Een waterlichaam mag niet bestaan uit verschillende categorieën (rivier, meer, kust of overgangswater)
- Een waterlichaam mag niet meerdere typen bevatten (dus het voorkomen van hoogveenwater en een gebufferde sloot binnen een waterlichaam kan naar de letter van de KRW niet)
- Een waterlichaam wordt begrensd op basis van geografische en hydromorfologische eigenschappen (en dus niet door aanwezigheid van bepaalde antropogene invloeden)
- Een waterlichaam mag niet significant verschillende Ecologische Toestanden bevatten (*must be capable of being assigned to a single ecological status class*): Dit betekent dat binnen een waterlichaam de (ecologische) kwaliteit van het water 'homogeen' is en de ecologische beoordeling overal gelijk is.

2.2 Analyse van conflicten

De 'regels' uit paragraaf 2.1 leidt tot de volgende overwegingen voor het analyseren van mogelijke conflicten.

De HR is een reeds bestaande verplichting. Dit betekent dat elke lidstaat verplicht is de aangemelde habitats en habitats in stand te houden dan wel te ontwikkelen. Voor het voldoen aan deze verplichting is in de meeste gevallen een bepaalde milieukwaliteit vereist om deze soorten en habitats in goede staat van instandhouding te brengen/te houden. Dit vereist dan een zekere milieukwaliteit binnen een HR-gebied, maar in veel gevallen ook daarbuiten (externe werking).

De KRW geeft middels het Register Beschermd Gebieden extra aandacht aan de HR-gebieden en erkent daarmee ook dat voor deze gebieden een speciale milieukwaliteit vereist is. Aangezien er ten aanzien van de realisatie van de doelstellingen voor beschermde gebieden strengere regels gelden dan voor de gebieden die niet in het Register zijn benoemd, is het verstandig om bij het begrenzen van waterlichamen rekening te houden met deze eisen die aan de waterlichamen, waarin HR-gebieden liggen, zijn gesteld. Differentiatie in begrenzing en doelstelling kan zowel het beschermde gebied als het omliggende gebied ten goede komen als het om afrekening van de doelen gaat (bij niet differentiëren zou het hele waterlichaam 'opgezaagd' worden met de eisen die het HR-gebied stelt, eisen die vaak strenger zijn dan het omliggende gebied).

In dit project is uitgegaan van een *mogelijke* conflictsituaties indien:

1. Het toegekende watertype voor het waterlichaam niet overeen komt met een watertype dat het habitattype best ondersteunt: voor habitats van stilstaande wateren past geen stromend watertype (en omgekeerd), voor zwakgebufferde habitattypen past geen gebufferd watertype, voor voedselarme habitats past geen voedselrijk watertype.
2. De aangemelde habitats strenge eisen stellen aan de waterkwaliteit en –kwantiteit die niet realiseerbaar zijn in het hele waterlichaam: indien het waterlichaam (veel) groter is dan alleen het HR-gebied, betekent dit dat voor dit hele waterlichaam in principe de strenge eisen van de HR als doelstelling zouden moeten gelden (want 1 waterlichaam is 1 type en is 1 doelstelling). De inschatting is dat in veel gevallen dit niet haalbaar is omdat men te maken heeft met wensen/mogelijkheden voor andere functies zoals bijvoorbeeld landbouw (probleem). Met differentiëren in de begrenzing van waterlichamen (grenzen aangepast op de grenzen van HR-gebieden), kan gedifferentieerd worden in de formulering van (passende) doelstellingen.
3. De strenge eisen aan de waterkwaliteit en –kwantiteit in HR-gebieden vaak tot gevolg hebben dat ook in directe omgeving van zo'n gebied relatief strengere eisen gesteld worden (externe werking, afwenteling). Hiervoor geldt hetzelfde als het vorige punt: differentiëren in begrenzing betekent de mogelijkheid om te differentiëren in doelstellingen en daarmee maatwerk te leveren voor eisen die gebieden en functies van gebieden stellen.

2.3 Beperkingen aan de analyse

Om te bepalen of de huidige Kaderrichtlijn Water begrenzing en typering al dan niet conflicterend is met de doelstelling(en) van de Habitatrichtlijngebieden is op basis van beschikbare gegevens een analyse gemaakt. De beschikbare gegevens kenden een aantal beperkingen waardoor de afstemming tussen KRW en HR zich heeft moeten beperken tot hoofdlijnen. De beperkingen waren onder andere:

- Fysisch-chemische en hydro-morfologische randvoorwaarden van de KRW-referenties zijn nog niet gereed;
- Maatlatten (en dus concrete doelstellingen voor waterlichamen) zijn nog niet gereed;
- Instandhoudingsdoelstellingen voor de HR zijn nog niet concreet uitgewerkt;
- Directe relatie tussen Vogelrichtlijn-gebieden met abiotiek (water-randvoorwaarden) is moeilijk te bepalen;
- Externe werking rond HR-gebieden is nog niet bekend.

Belangrijkste conclusie uit deze beperkingen is dus dat op hoofdlijnen de afstemming tussen doelstellingen van KRW en HR gemaakt kan worden. De toetsing van concrete doelstellingen aan elkaar kan pas plaatsvinden als deze doelstellingen per gebied/waterlichaam gereed zijn. Nog beter is om direct de eisen die de HR-gebieden stellen aan waterkwaliteit en -kwantiteit te betrekken in de uitwerking van doelstellingen voor de KRW-waterlichamen.

3 Werkwijze

3.1 Inhoudelijke voorbereiding

3.1.1 Basismateriaal en –analyse (EC-LNV)

Er is gewerkt met de best beschikbare gegevens van het moment. Deze waren voor een deel beperkt, zoals ook in paragraaf 2.3 aangegeven is. Het volgende was beschikbaar:

- HR-gebieden: per HR-gebied de aangemelde habitattypen: er is alleen gekeken naar de HR-gebieden omdat de conflicten met name voor deze richtlijn verwacht werden. Bovendien is het eenvoudig om een directe koppeling te leggen tussen habitatype en watertype. Een dergelijke koppeling tussen aangemelde vogelsoorten en KRW-watertype is veel moeilijker te bepalen.
- KRW-waterlichamen: per deelstroomgebied kaartmateriaal met de concept waterlichaambegrenzing en –typering. Dit kaartmateriaal is opgesteld door de Productteams oppervlaktewateren (Pt1a) van de verschillende deelstroomgebieden en is met toestemming van het Coördinatiebureau Rijn en Maas verkregen bij Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling (RIZA). In eerste instantie (voor 19 februari 2004) betrof het conceptkaarten van de deelstroomgebieden Eems, Rijn-Noord, Rijn-Midden, Rijn-West en Schelde van november/december 2003. Het was op dat moment niet mogelijk om de gehele analyse voor Rijn-Oost en Maas te doen aangezien de kaarten van deze deelstroomgebieden niet voorhanden waren. Na 19 februari is dit materiaal wel beschikbaar gekomen en zijn deze gegevens alsnog verwerkt.
- Vertaaltabel van habitattypen van de Habitatrichtlijn naar natuurdoeltypen waarin deze habitats zich kunnen ontwikkelen: in het Handboek natuurdoeltypen (Bal et al., 2001) is op basis van *expert judgement* een inschatting gemaakt welke habitattypen van de Habitatrichtlijn zich in welk natuurdoeltypen kunnen ontwikkelen. De koppeling tussen habitatype en natuurdoeltype is niet 1 op 1: meestal kan een bepaald habitatype zich in meerdere natuurdoeltypen ontwikkelen.
- Vertaaltabel van natuurdoeltypen naar KRW-watertypen: de natuurdoeltypen en de typen uit het Aquatisch Supplement zijn mede basis geweest voor het onderscheiden van de KRW-watertypen. De koppeling is in veel gevallen niet 1 op 1.

De globale werkwijze voor het analyseren van dit basismateriaal was als volgt (zie ook figuur 1):

1. Per HR-gebied is per habitatype aangegeven welk KRW-watertype best passend is voor realisatie van dit habitat-type. Dit is gedaan door het habitatype te vertalen naar mogelijke natuurdoeltypen en de natuurdoeltypen vervolgens te vertalen naar KRW-watertypen. Aangezien de vertalingen niet 1 op 1 zijn, kunnen meerder watertypen als passend worden genoemd. De passende watertypen zijn als ‘mogelijk gewenst type’ benoemd. Deze vertaling naar watertypen is alleen gemaakt voor de aquatische habitats (in enkele gevallen ook voor semi-aquatische habitats).
2. Per HR-gebied is op de KRW-waterlichamenkaart opgezocht welk watertype is toegekend in het HR-gebied.

3. Door het gewenste KRW-watertype en het toegekende KRW-watertype met elkaar te vergelijken is aangegeven of er mogelijk een conflict is in doelstellingen voor het HR-gebied.

3.1.2 Quick Scan HR-gebieden (Alterra)

De basisgegevens zijn aangeleverd aan Alterra. Verschillende experts hebben het materiaal geanalyseerd en aangegeven waar volgens hen een mogelijk conflict ligt ten aanzien van toegekende watertype, begrenzing van het waterlichaam en externe werking waterkwaliteit en –kwantiteit. De experts betroffen de volgende vakgebieden:

- Aquatische ecologie en kennis van KRW en aquatische natuurdoeltypen (Piet Verdonschot en Jeanine Elbersen)
- Vegetatiedeskundige en betrokken geweest bij aanmelding HR-gebieden (John Jansen)
- Hydro-ecoloog / grondwaterdeskundige (Han Runhaar)

Naast de conflicten die Alterra heeft geconstateerd zijn tevens aantekeningen gemaakt welke kritische factoren een rol spelen voor betreffende HR-gebieden.

De Quick Scan is alleen uitgevoerd voor die gebieden waarvoor KRW-kaartmateriaal voorhanden was in februari 2004. Dit betekent dat Rijn Oost, een groot deel van Rijn West en de Maas niet in deze Quick Scan meegenomen zijn.

3.1.3 Consultatie terreinbeherende organisaties

In samenwerking met Staatsbosbeheer is een consultatieronde georganiseerd voor terreinbeherende organisaties.

Op 3 en 5 februari zijn circa de helft van de HR-gebieden besproken met vertegenwoordigers van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Provinciale Landschappen. Deze ronde had mede als doel de terreinbeherende organisaties te informeren over de KRW en activiteiten die daarin plaatsvinden.

In april zijn nogmaals de terreinbeheerders geconsulteerd voor het doornemen van de overige HR-gebieden. Alle wensen en adviezen zijn genoteerd per HR-gebied.

In alle consultatiebijeenkomsten was tevens iemand van Alterra aanwezig om direct de resultaten uit de Quick Scan te presenteren en toe te lichten.

In bijlage 1 staat het tussenresultaat: een overzicht van alle HR-gebieden met daarbij per gebied aangegeven wat ingeschat is als best ondersteunende KRW-watertype per (aquatisch) habitatype.

Figuur 1: Voorbeeld koppeling van Habitattypen naar Kaderrichtlijnwatertypen via Natuurdoeltypen (NDT) voor HR-gebied Grote Wielen (aangemeld onder gebiedsnummer 98).

Habitatrichtlijn

Kaderrichtlijn water

Gebied en habitat-type	Habitatype (uitgescreven)	Kaderrichtlijn water type (afgeleid van NDT-en)	Kaderrichtlijn water type (uitgescreven)	KRW-type waterlichaam huidige begrenzing	Kaderrichtlijn water type (uitgescreven)
Gebied 98 Grote Wielen Verder aangemeld voor:					
	Natuurdoelt ype(n)				
3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea				
	3.22	M12/M17/M26	Ondiep zwak gebufferde plassen (vennen)/ Diep zwak gebufferde meren/ Ondiepe zwak gebufferde hoogveenplassen/ vennen		
6410	Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem	3.29c	terrestrisch		

M1 (vlak)
M27
Gebufferde sloten

Tabel met koppeling Habitattypen en Natuurdoeltypen

3110 - Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (Littorelletea uniflorae).
Overeenkomstige natuurdoeltype:
3.22 Zwakgebufferd ven (alleen zeer zwakgebufferde venen binnen subtype a)

3130 - Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea.
Overeenkomstige natuurdoeltype:
3.22 Zwakgebufferd ven (met uitzondering van zeer zwakgebufferde venen in subtype a)

Tabel met koppeling Kaderrichtlijnwatertypen en Natuurdoeltypen

M11	Ondiepe (kleinere) gebufferde plassen	NDT-3.14A	Gebufferde poel
M11	Ondiepe (kleinere) gebufferde plassen	NDT-3.18A	Ondiep Gebufferd meer
M11	Ondiepe (kleinere) gebufferde plassen	NDT-3.24	Moeras
M12	Ondiepe zwak gebufferde plassen (vennen)	NDT-3.22A	Zw akgebufferd ven
M13	Ondiepe zure plassen (vennen)	NDT-3.23A	Zuur ven
M14	Ondiepe (matig grote) gebufferde plassen	NDT-3.18A	Ondiep Gebufferd meer
M15	Ondiepe (grote) gebufferde plassen	NDT-3.18A	Ondiep Gebufferd meer
M16	Diepe gebufferde meren	NDT-3.18B	Diep gebufferd meer
M17	Diepe zwak gebufferde meren	NDT-3.22B	Zw akgebufferd meer
M18	Diepe zure meren	NDT-3.23B	Zuur Meer
M19	Diepe meren in open verbinding met rivier	NDT-3.16	Dynamisch rivierbegeleidend water
M20	Matig grote diepe gebufferde meren	NDT-3.18B	Diep gebufferd meer
M20	Matig grote diepe gebufferde meren	NDT-3.14B	Gebufferd wiel
M21	Grote diepe gebufferde meren	NDT-3.18B	Diep gebufferd meer
M22	Ondiepe kalkrijke (kleinere) plassen	NDT-3.20	Duinplas (tot 1000 mg Cl/l)
M23	Ondiepe kalkrijke (grotere) plassen	NDT-3.20	Duinplas (tot 1000 mg Cl/l)
M24	Diepe kalkrijke meren	NDT-3.18B	Diep gebufferd meer
M25	Ondiepe laagveenplassen	NDT-3.17	Geïsoleerde meander en petgat
M25	Ondiepe laagveenplassen	NDT-3.18A	Ondiep Gebufferd meer
M26	Ondiepe zwak gebufferde hoogveenplassen/vennen	NDT-3.22A	Zw akgebufferd ven
M26	Ondiepe zwak gebufferde hoogveenplassen/vennen	NDT-3.44	Levend hoogveen

3.2 Proces: overleg met productteams

Het overleg met de productteams heeft in verschillende fasen plaatsgevonden. In eerste instantie zou de workshop op 19 februari 2004 het 'eindpunt' zijn van dit project. Echter: na februari is de discussie rond differentiëren van waterlichamen en afstemming met andere Europese verplichtingen in een ander daglicht komen te staan. Op politiek niveau is namelijk onderkend dat differentiatie nodig kan zijn om verschillende doelstellingen te realiseren. Dit heeft geleid tot meer tijd voor het signaleren en bespreken van mogelijke conflicten tussen HR en KRW en het zoeken naar oplossingen. Daarom is in april, mei en juni nogmaals uitgebreider gesproken met de productteams en zijn alle HR-gebieden doorgesproken.

- Februari op 19 februari is er een workshop geweest waarvoor uitgenodigd waren de afgevaardigden (meestal trekkers) van PT1 van alle deelstroomgebieden, HR-deskundigen van provincies, KRW-betrokkenen van LNV directie Regionale Zaken. Voor deze dag zijn uit de gebieden die in februari besproken zijn met de terreinbeherende organisaties, per deelstroomgebied een aantal typerende HR-gebieden gekozen. Doel van deze workshop was met name herkenning en erkenning van de conflicten bij degenen die de concept waterlichamenkaarten hebben opgesteld, gevoel krijgen of het mogelijk is de oplossingen door te vertalen naar alle HR-gebieden, mogelijk afspraken maken of en hoe oplossingen voor geconstateerde conflicten te verwerken.
- April e.v. in april, mei en juni is per productteam (dus per deelstroomgebied) een overleg geweest waarin alle HR-gebieden zijn doorgenomen en de conflicten en mogelijke oplossingen zijn verkend.

3.3 Proces op nationaal niveau

Ook op nationale schaal heeft LNV aandacht gevraagd voor de discussie rond differentiëren in waterlichamen om beter recht te kunnen doen aan verschillen in doelstellingen, en betere afstemming met de Vogel- en Habitatrichtlijn. Dit proces heeft in ieder geval tot twee belangrijke uitspraken geleid:

1. Rijks-ambitienotitie KRW en afspraken tussen Staatssecretaris van V&W en Minister van LNV: In de ambitienotie is verwoord dat in Nederland bij de implementatie van de KRW het nationale waterbeleid voortgezet wordt, voor zover dat past binnen de vereisten en normering van de KRW. Voor de KRW-rapportage in 2004 dient de maximaal beschikbare ruimte gevonden en genomen te worden, opdat deze in de discussie over doelen en maatregelen na 2004 zo optimaal mogelijk benut kan worden. Dit vraagt om het aanbrengen van gebiedsgerichte differentiatie, daar waar noodzakelijk, mogelijk, maar vooral daar waar verstandig wordt geacht. In deze lijn is door de Staatssecretaris van V&W (namens de Minister van LNV) in het LBOW van 15 maart 2004 gesproken. In het verslag van deze bijeenkomst staat te lezen dat: "Uit de ambitie notitie blijkt dat voor de beschermde gebieden een strenger beleid zal gelden. Het LBOW acht het wenselijk dat de gebieden waarvoor deze strengere eisen zullen gelden, niet onnodig groot zijn. **Het LBOW acht het daarom noodzakelijk dat nog eens wordt nagegaan of de consequenties van het aanwijzen van beschermde gebieden kan worden beperkt door het verstandig begrenzen van de waterlichamen.**"

2. De auditcommissie die de concept rapportages voor 2004 heeft beoordeeld. Als aanbeveling voor verandering op keuzen over waterlichamen, typologie en VHR stelt de auditcommissie het volgende: “beschermde gebieden (waaronder de VHR-gebieden) kunnen te maken krijgen met een cumulatie van doelen, namelijk doelen die volgen uit de gangbare KRW implementatie en specifiek op deze gebieden gerichte doelen. Aandacht hiervoor in de risicobeoordeling is nodig. **Daartoe moeten de relevante beschermde gebieden als aparte waterlichamen worden aangewezen**”.

Beide uitspraken doen een oproep om goed de stapeling van doelen en de VHR-gebieden in de gaten te houden en daar waar nodig te differentiëren in waterlichamen.

4 Resultaten

Er zijn verschillende momenten geweest met ieder een eigen resultaat. Het eindresultaat is in dit hoofdstuk samengevat in tabel 1 waarin per Habitatrichtlijn-gebied is aangegeven of er een mogelijk probleem is en of het probleem de typering of de begrenzing betreft. Bij elk mogelijk probleem staat een hele korte toelichting op de aard van het probleem.

Uit de gesprekken met (vertegenwoordigers van) de productteams is gebleken dat de meeste productteams de geconstateerde problemen herkennen en deels erkennen. De discussie rondom de problemen is echter vrij laat pas gevoerd en de productteams hebben aangegeven oplossingen *niet* in de rapportages van 2004 te kunnen verwerken. Dit betekent dat de geconstateerde problemen blijvend aandacht vragen. Middels arcering van de eerste kolom in tabel 1 is een indruk gegeven van de overeenstemming/discussie rond het probleem dat nog verder uitgediscussieerd dient te worden na 2004. De hoeveelheid discussie is ingeschat op basis van de opstelling van de Pt-leden in de discussies die in 2004 gevoerd zijn.

- Zwart betekent dat 'gewenste oplossing ligt in de sfeer van aanpassing van begrenzing en/of typering maar wordt door productteam niet als probleem (en dus als oplossing) ervaren'.
- Donker grijs betekent 'voorgestelde oplossing ligt in de sfeer van aanpassing van begrenzing en/of typering maar oplossing is voor het productteam nog niet pasklaar en vraagt nog nodige denk- en discussiewerk in 2005'.
- Lichtgrijs betekent 'voorgestelde oplossing ligt in de sfeer van aanpassing van begrenzing en/of typering en wordt door productteam herkend en in 2005 verder verkend'.
- Streepjes betekent 'oplossing kan liggen in de sfeer van MEP/GEP opstellen die goed rekening houdt met de Habitatrichtlijn-vereisten. Of dit de enige juiste oplossing is, moet in 2005 verder worden verkend, in samenspraak met het opstellen van de instandhoudingsdoelstellingen voor de HR.

Met een kleur is aangegeven hoe 'zwaar' het probleem is: is er niet gedifferentieerd en ontbreken belangrijke typen (oranje) of betreft het slechts beperkte aanpassingen van het waterlichaam waarin het HR-gebied ligt en zijn de belangrijkste typen toegekend (geel).

Achtergrondinformatie en tussenresultaten zijn als bijlage toegevoegd:

Bijlage 1: Het overzicht van gewenste KRW-watertypen per habitattypen per HR-gebied.

Bijlage 2: het verslag van de workshop van 19 februari 2004

Bijlage 3: overzicht van vertaling van KRW-watertypen naar Natuurdoeltypen.

Als achtergrondrapport zal een uitgebreide versie van bijlage 1 verschijnen waarin ook de discussie met terreinbeheerders en met productteams staan. Deze discussies betreffen het invullen van het gewenste KRW-watertype (met de terreinbeheerders) en het zoeken naar oplossingsrichtingen (met productteams).

Tabel 1 overzicht van type problemen per Habitatrichtlijn gebied geordend naar KRW-deelstroomgebied.

	<i>Gebiedsnummer en omschrijving</i>	<i>probleem begrenzing</i>	<i>probleem typering</i>
	= probleem wordt niet door productteam (h)erkend = oplossing vraagt nog enig denk en discussiewerk met KRW-betrokkenen na 2004 = oplossing ligt voor de hand en wordt met KRW-betrokkenen verder verkend na 2004 = oplossing ligt in de sfeer van goede MEP/GEP beschrijvingen ondersteunend aan HR = differentiatie is niet/onvoldoende toegepast en vaak ook belangrijke typen ter ondersteuning van aangemelde habitats niet toegekend = differentiatie en typetoekenning past in belangrijke mate, m.u.v. enkele randen en typen = geen probleem		
	Schelde		
	30 Grevelingen	Nee	Nee, mits aangepast GEP/MEP
	38 Kop van Schouwen	Nee	Nee, mits aangepast: M22 i.p.v. M1
	44 Manteling van Walcheren	Nee, mits aangepast	Nee, mits aangepast: M22 i.p.v. M1
	53 Oosterschelde	Nee	Nee
	54 Ossendrecht	Ja, randen	Nee
	67 Voordelta	Nee	Nee/ja, discussie natuurlijk versus sterk veranderd
	73 Westerschelde	Nee	Nee
	78 Zwin	Nee, mits aangepast (meer aparte lichamen)	Nee, mits aangepast: O1, 2 en M30
	91 Canisvlietse Kreek	Nee	Nee
	97 Groote Gat	Nee	Nee
	127 Vogelkreek	Nee	Nee
	Maas		
	4 Bemelerberg en Schiepersberg	Nee	Nee
	5 Biesbosch	Nee, mits aangepast: drinkwaterbekkens apart	Nee, mits aangepast: krekens R8, drinkwaterbekkens M16
	8 Brunsummerheide	Nee	Nee, mits aangepast: M13 en R11
	15 Duinen Goeree	Nee, mits aangepast; randen/Kwade Hoek	Nee, mits aangepast: K2
	28 Geuldal	Nee, mits aangepast: deel apart begrenzen	Nee, mits aangepast: R2 en R13 erbij
	29 Grensmaas	Nee, mits aangepast t.a.v. de plassen	Nee, mits aangepast t.a.v. MEP/GEP van de plassen
	31 Groote Heide- De Plateaux	Nee, mits aangepast: randen en meer lichamen	Nee, mits aangepast; M2 niet in HR
	32 Groote Peel	Nee, mits randen aangepast op HR	Nee, mits aangepast: M2 en M26
	33 Haringvliet	Nee, mits aangepast: meer lichamen	Nee, mits aangepast: M30 (en/of M1)
	35 Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen	Nee, mits grenzen aangepast op HR	Nee
	36 Kempenland	Nee	Nee, mits aangepast: M12/M13 i.p.v. M2
	40 Krammer-Volkerak	Nee	Nee, mits aangepast MEP/GEP
	41 Leudal	Nee, mits grenzen aangepast op HR	Nee? (R2 of R3)
	42 Loonse en Drunense Duinen	Nee	Nee
	43 Maasduinen	Nee	Nee, mits M12 in uitwerking wel aandacht
	45 Mariapeel en Deurnesepeel	Nee, mits grenzen aangepast op HR	Nee, mits aangepast: (M4, M3), M26
	47 Meinweg	Nee, mits aangepast	Nee, mits aangepast: M13 en R13
	55 Regte Heide en Rielse Laag	Nee, mits aangepast: extra lichaam	Nee, mits aangepast: M12 erbij
	56 Ringselven en Kruispeel	Nee, mits aangepast: extra lichaam	Nee, mits aangepast: M12 erbij
	59 Savelsbos	Nee	Nee

	62 St. Pietersberg en Jekerdal	Nee	Nee
	63 Strabrechtse heide en Beuven	Nee	Nee, mits aangepast: R11 i.p. R4
	66 Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek	Nee, mits aangepast: extra lichaam	Nee, mits aangepast: M8 erbij
	67 Voordelta	Zie Schelde	Zie Schelde
	71 Weerterbos	Nee	Nee, mits aangepast: aandacht voor veenbossen
	80 Abdij Lilbosch en voormalig Klooster Mariahoop	Nee	Nee
	88 Boschhuizerbergen	Nee, mits aangepast: extra lichaam	Nee, mits aangepast: M12 erbij
	90 Bunder- en Esloërbos	Ja, bronnen niet apart begrensd	Ja, (virtueel) R2 ontbreken
	94 Geleenbeekdal	Ja, bronnen niet apart begrensd	Ja, (virtueel) R2 ontbreken
	103 Kunderberg	Nee	Nee
	104 Langstraat bij Sprang-Capelle	Nee	Nee
	111 Noorbeemden en Hoogbos	Ja, bronnen niet apart begrensd	Ja, (virtueel) R2 ontbreekt
	113 Oeffeltermoent	Nee	Nee
	120 Roerdal	Nee	Nee, mits aangepast: enkele M11 i.p.v. R4
	121 Sarsven en de Banen	Nee	Nee
	123 Swalmdal	Nee	Nee, mits aangepast: R4 met R2 erin. R13 i.p.v. R14?
	125 Ulvenhoutse Bos	Nee	Nee, mits aangepast MEP/GEP
	133 Zeldersche Driessen	Nee	Nee
	138 St. Jansberg	Ja, bronnen niet apart begrensd	Ja, (virtueel) R2 ontbreekt
	76 Brabantse wal	Nee	Nee
	77 Leenderbos en Grote Heide	Nee	Nee
Rijn-West			
	5 Biesbosch	Zie Maas	Zie Maas
	7 Botshol	Nee	Nee, mits aangepast MEP/GEP M30/M27
	10 Coepelduynen	Nee	Nee
	17 Duinen Schoorl	Nee, mits aangepast: HR apart begrensd	Nee
	19 Duinen Texel, Waal en Burg, Duikmanshuizen en de Bol	Nee, mits aangepast: meer lichamen	Nee, mits aangepast: O1/K2 en M22 erbij
	21 Duinen Zwanenwater en Pettemerduinen	Ja, HR niet apart begrensd	Ja, M22, M12 en M2 passen beter
	22 Duinen Den Helder-Callantssoog	Nee, 'waterloos'	Nee, 'waterloos'
	27 Gelderse Poort	Ja, tenzij aangepast: laagdynamisch apart begrensd	Ja, tenzij aangepast: M25/M27 erbij
	37 Kennemerland-zuid	Nee	Nee
	46 Mijndel en Berkheide	Nee, mits HR apart begrensd	Nee
	48 Naardermeer	Ja, M8 differentiëren in doelstellingen: meer lichamen	Ja, tenzij aangepast: M8 erbij, M14 i.p.v. M11
	49 Nieuwkoopse Plassen en de Haeck	Ja, M8 differentiëren in doelstellingen: meer lichamen	Ja, tenzij aangepast: M27 erbij
	50 Noordhollands Duinreservaat	Ja, randen aanpassen op HR, en extra M2	Ja, lobjes M2 i.p.v. M1
	60 Solleveld	Nee	Nee
	67 Voordelta	Zie Schelde	Zie Schelde
	68 Voornes Duin	Ja, i.v.m. meer typen	Ja, M11 ontbreekt
	72 Westduinpark en wapendal	Nee	Nee
	82 Amerongse bovenpolder	Nee	Nee, mits opgenomen in MEP/GEP van R7
	89 Bruuk	Nee, mits aangepast: HR apart begrensd	Nee, mits aangepast: R2 erbij
	99 Hollands Diep (oeverlanden)	Ja, meer waterlichamen	Ja, R8 ontbreekt
	101 IJperveld/Oostzanerveld/Varkensland	Ja, meer typen, meer lichamen	Ja, M24

102	Kolland en Overlangbroek	Ja, differentiëren in doelstellingen: meer lichamen	Nee
108	Luistenbuul en Koekoeksche Waard	Nee	Nee, mits opgenomen in MEP/GEP van R7
114	Oostelijke Vechtplassen	Ja, meer typen meer lichamen	Ja, M8 ontbreekt
116	Oude Maas	Nee	Nee
117	Polder Stein	Ja, differentiëren in doelstellingen: meer lichamen	Ja, M20 ontbreekt
118	Polder Westzaan	Nee, mits aangepast: meer lichamen	Nee, mits aangepast: M8 erbij
119	Rijswaard en Kil van Hurwenen	Nee	Nee, mits opgenomen in MEP/GEP van R7
132	Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder	Nee, mits aangepast: meer lichamen	Nee, mits aangepast: M30 en M8 erbij
135	Boezem van Brakel, Pompveld en Kornsche Boezem	Nee, mits aangepast: meer lichamen	Nee, mits aangepast: M5 of M25/M27 i.p.v. R8, M8 i.p.v. M1
136	Eilandspolder-oost	Nee, mits randen aangepast	Nee, mits aangepast: M8 i.p.v. M1
137	Zuider Lingedijk en Diefdijk Zuid	Nee	Nee
140	Zouweboezem	Nee	Nee
Rijn-Midden			
65	Veluwe	Ja/nee (R2 voor sprengen?)	Ja/nee, R2 voor sprengen benoemd?,
84	Bennekomse Meent	Ja, parel als apart waterlichaam	Ja, M8 ontbreekt
95	Gouwee en Kustzone Muiden	Nee, mits aangepast: differentiatie in doelstellingen	Nee
96	Groot Zandbrink	Nee, mits aandacht voor vernatting (externe werking)	Nee, mits aandacht voor vernatting (externe werking)
126	Veluwemeer en Wolderwijd	Ja? Differentiatie in doelstellingen nodig?	Nee
134	Zwarte meer	Nee?	Nee?
141	Leusveld, Voorstonden en Empesche-/Tondensche Heide	Nee, mits aangepast: HR in virtueel waterlichaam	Nee, mits aangepast: M12 in virtueel waterlichaam
Rijn-Oost			
3	Bargerveen	Nee, mits aangepast aan HR-grenzen	Nee, mits randen aangepast
6	Borkeld	Nee	Nee
9	Buurserzand en Haaksbergerveen	Ja, niet apart begrensd	Ja, M9/M26 ontbreekt
11	Dinkelland	Ja, niet apart begrensd	Ja, M12 ontbreekt
13	Drents-Friese Wold en Leggelderveld	Nee, mits randen aangepast aan HR	Enigszins: M12 past beter dan M13
23	Dwingelderveld	Nee, mits randen aangepast aan HR	Nee, mits randen aangepast
24	Engbertsdijkvenen	Ja, niet apart begrensd	Ja, M9/M26 ontbreekt
34	Havelte-oost	Nee, mits randen aangepast aan HR	Nee
39	Korenburgerveen	Ja, niet apart begrensd	Ja, M9/M26 en M11 ontbreken
52	Olde Maten en Veerslootlanden	Nee	Nee
58	Sallandse Heuvelrug	Nee	Nee
61	Springendal en Dal van de Mosbeek	Ja, niet apart begrensd	Ja, type ontbreekt (R2) en type ongewenst (R3)
64	Vecht en Beneden-Regge	Ja, voor deel niet apart begrensd	Ja, R1/R2 ontbreekt
70	Weerribben	Nee, mits randen aangepast aan HR	Nee
74	Wieden	Nee, mits randen aangepast aan HR	Nee
75	Wierdense veld	Ja, niet apart begrensd	Ja, M9/M26 ontbreekt
76	Witterveld	Zie Eems	Zie Eems
77	Zwarte Water	Ja, niet apart begrensd	Ja, M25 ontbreekt
79	Aamsveen	Ja, niet apart begrensd	Ja, M26 ontbreekt; R4 i.p.v. R3
81	Achter de Voort, Agelerbroek en Voltherbroek	Ja, niet apart begrensd	Ja: M12 ontbreekt

	83 Bekendelle	Nee	Nee
	85 Bergvennen en Brecklenkampse Veld	Ja, niet apart begrensd	Ja: M12 ontbreekt
	86 Boddebroek	Ja, niet apart begrensd	Ja: M12 ontbreekt
	87 Boetelerveld	Ja, niet apart begrensd	Ja: M12 ontbreekt
	93 Elperstroom	Nee, mits randen aangepast aan HR	Nee, mits randen aangepast
	100 IJsseluitwaarden	Ja, geen aparte begrenzing	Ja: M5/M19/M11 ontbreken
	105 Lemselermaten	Ja, niet apart begrensd	Ja: M12 ontbreekt
	107 Lonkeermeer	Ja, niet apart begrensd	Ja: M12 ontbreekt
	109 Mantingerbos	Nee	Nee
	110 Mantigerzand	Nee	Nee
	122 Stelkampsveld (Beekvliet)	Ja, niet apart begrensd	Ja: M12 ontbreekt
	124 Teeselinkven	Ja, niet apart begrensd	Ja: M12 ontbreekt
	129 Willinks Weust	Nee	Nee
	130 Witte Veen	Ja, niet apart begrensd	Ja: M26 ontbreekt
	131 Wooldse veen	Ja, niet apart begrensd	Ja: M26 ontbreekt
	139 Landgoederen Oldenzaal	Nee	Nee
Rijn-Noord			
	1 Alde Feanen	Ja, sloten HR apart lichaam	Ja, sloten apart type M8
	2 Bakkeveense Duinen	Ja, virtueel waterlichaam vennen	Ja, M12/M13 ontbreekt
	13 Drents-Friese Wold en Leggelderveld	Ja, meer typen apart begrenzen	Ja, M12/M13 en R11 ontbreken
	14 Duinen Ameland	Ja, virtueel waterlichaam M11	Ja, mix van types voor gradiëntsituaties
	16 Duinen Schiermonnikoog	Nee	Ja, mix van types voor gradiëntsituaties
	18 Duinen Terschelling	Nee	Ja, mix van types voor gradiëntsituaties; past K2?
	20 Duinen Vlieland	Ja, meer typen, meer lichamen	Ja, type K2/O2 ontbreekt
	25 Fochteloërveen en Esmeer	Ja, HR niet apart begrensd	Ja, M26 en M12 ontbreken
	26 Friese IJsselmeerkust	Ja, meer typen, meer lichamen	Ja, type M11 ontbreekt
	51 Noordzeekustzone	Nee?	Nee?/ja, discussie sterk veranderd - natuurlijk
	57 Rottige Meenthe en Brandemeer	Ja, M8 in doelstellingen differentiëren (HR apart)	Nee, mits aangepast (M25 toegevoegd)
	69 Waddenzee¹	Nee	Nee (mits K2 past)/ Ja, natuurlijk – sterk veranderd discussie ²
	98 Groote Wielen	Ja, M1 in doelstellingen differentiëren (HR apart)	Ja, M25 i.p.v. M27
	112 Norgerholt	Nee	Nee
	115 Oudegaasterbrekken, Gouden Bodem en Fluessen	Ja, Gouden Bodem apart begrenzen	Nee
	128 Wijnjeterperschar en Terwispeler Grootschar	Ja, meer typen, meer lichamen	Ja, M8 ontbreekt
Eems			
	12 Drentsche Aa	Ja, meer typen, meer lichamen	Ja, M12 ontbreekt; M2 i.p.v. M1
	69 Waddenzee	Zie Rijn Noord	Zie Rijn Noord
	76 Witterveld	Nee, mits aangepast (HR apart)	Nee, mits aangepast (M9 en M13 toegevoegd)
	92 Drouwenerzand	Nee, mits aangepast (HR apart)	Nee, mits aangepast (M9 en M13 toegevoegd)
	106 Lieftinhsbroek	Nee	Nee

² In oktober 2004 is afgesproken om de Waddenzee als Natuurlijk aan te melden onder 3 voorwaarden: de veiligheid (met dijken) blijft gewaardborgd, de eisen t.a.v. ecologie worden niet strenger dan de VHR en de referentie en GET zijn passend (eventueel referentiejaar aanpassen op dat wat Duitsland en Denemarken hebben gedaan)

5 Conclusies

5.1 Conclusies op hoofdlijnen

Alles wat in dit rapport staat is een **momentopname**. De implementatie van de KRW is voortdurend in beweging. Constateringen ten aanzien van begrenzingen en afstemmingen zijn daarmee voortdurend aan verandering onderhevig. Op onderdelen is het mogelijk dat dit rapport reeds achterhaalde informatie levert.

Op hoofdlijnen zijn de conclusies dat:

- De manier waarop de waterlichamen zijn begrensd en getypeerd verschilt per deelstroomgebied en per waterschap.
- Veel waterlichamen zijn groot en de inliggende wateren zijn heterogeen in categorie, watertype, kwaliteit en doelstelling.
- De wijze waarop rekening is gehouden met de grenzen en doelstellingen voor de HR is eveneens wisselend per deelstroomgebied.

5.2 Conclusies over stroomlijning HR en KRW

- Van de circa 144 HR-gebieden heeft circa 26% geen probleem ten aanzien van de stroomlijning met de KRW. Van 38% van de gebieden is er een probleem geconstateerd, maar voorziet het KRW-productteam er in 2005 'goed uit te komen' met een oplossing. In 36 gevallen (26%) is het KRW-productteam bereidwillig om naar een oplossing te zoeken, maar ligt de oplossing minder voor de hand en vereist nog wel discussie en denkwerk. In ieder geval is LNV van mening dat 'we er wel uitkomen in 2005' voor deze gebieden. Al deze inschattingen ten aanzien van 'er wel uit komen' zijn gemaakt op basis van de opstelling van de Pt-leden in de discussies die in 2004 gevoerd zijn.
- Uiteindelijk geldt dat voor 14 gebieden (10%) van de habitatrictlijngebieden dat de problemen van dien aard zijn dat er nog stevig gediscussieerd moet worden tussen LNV en de andere partners om hier uit te komen. In onderstaand overzicht zijn de % problemen per deelstroomgebied samengevat.

Tabel 1: Overzicht van totaal en mate van probleem per KRW-deelstroomgebied
NB HR-gebieden die in meerdere deelstroomgebieden liggen, zijn 1x meegeteld

	Totaal aantal gebieden	Geen probleem	Probleem oplossing vraagt beperkte discussie	Probleem-oplossing vraagt nog denk en discussiewerk	Probleem (nog) niet erkend door Pt
Schelde	11	5	4	1	-
Maas	40	12	25	3	-
Rijn West	31	8	12	11	-
Rijn Oost	35	8	8	19	-
Rijn Midden	7	1	4	2	-
Rijn Noord	16	2	-	-	14
Eems	4	1	2	1	-
Totaal	144	37 (26%)	54 (38%)	38 (26%)	14 (10%)

- Inhoudelijk zijn het merendeel van de problemen die kunnen ontstaan tussen het realiseren van KRW en HR doelstellingen op te lossen. De inhoudelijke oplossing ligt in differentiatie en maatwerk bij de implementatie van de KRW. In tabel 2 staat een samenvatting van de type problemen (inhoudelijk) die per deelstroomgebied spelen. In oranje staan de problemen die serieus om een oplossing vragen wil voldoende recht gedaan worden aan de HR-doelstellingen. De problemen in de gele kolommen betreffen meer 'marginale' problemen, de begrenzing klopt grotendeels en de belangrijkste typen zijn toegekend. In groen staat het aantal gebieden dat geen probleem kent. Dit levert op dat in totaal het aantal 'oranje' problemen (problemen waarin geen rekening is gehouden met begrenzing/differentiatie van HR-gebieden) in totaal 71 gebieden zijn. Dit betreft bijna de helft van het totaal aantal HR-gebieden.

	HR niet apart begrensd	HR niet apart begrensd en belangrijkste type niet toegekend	Belangrijkste type niet toegekend	Waterlichaam past niet precies op HR	Waterlichaam past niet precies op HR en typetoekennings niet volledig	Typetoekennings niet volledig	Geen probleem
Schelde		3	1	1		1	5
Maas		10	2	1	7	8	12
Rijn West	3	14			2	4	8
Rijn Oost		20		7			8
Rijn Midden	1	2			3		1
Rijn Noord	1	10			1	2	2
Eems		3					1
Totaal	5	63	3	9	13	14	37

- Met maatwerk vanuit de KRW zullen sommige conflicten tussen KRW en HR niet oplosbaar zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor de vogelrichtlijngebieden in grote wateren. Hier moet ook binnen de HR gezocht worden naar oplossingen.
- Belangrijk is om bestuurders inzichten te verschaffen in de consequenties van het al dan niet differentiëren. Laat bestuurders weten wat sleutels zijn en waar variatiemogelijkheden liggen.
- Op verschillende niveaus moet aandacht worden gevraagd voor afstemming tussen de KRW en HR. Dit moet gebeuren bij:
  - De Pt's, (productteams), de RBO's (regionaal bestuurlijke overleggen), het LBOW (landelijk bestuurlijk overleg water) en bij de bestuurders op rijksniveau.
  - Ook binnen het HR-spoor moet afstemming met de KRW plaatsvinden.

6 Aanbevelingen

De conclusies leren ons dat er in de huidige rapportages van de KRW nog niet geheel rekening is gehouden met de doelstellingen van de HR. Voor een goede afstemming en stroomlijning van de HR en KRW bevelen wij het volgende aan voor acties na 2004:

1. Verder **vormgeven van de differentiatie in waterlichamen** met toekenning van de juiste watertypen. Dit om aan de wens te kunnen voldoen maatwerk te leveren voor realistische doelstellingen, ook in en in de omgeving van de HR-gebieden. Differentiëren met waterlichamen betekent daarmee de mogelijkheid om te kunnen differentiëren met doelstellingen. Het verder vormgeven van de differentiatie is een actie die ligt bij de productteams van de KRW. De aanbeveling is dat LNV zich actief opstelt in deze discussies.
2. Duidelijke en **concrete doelen** voor de HR. Alleen aanmelding van habitats voor grote gebieden biedt te weinig houvast om daarop de KRW-doelstellingen te kunnen afstemmen. Duidelijkheid om *waar, wat, hoeveel, en welke kwaliteit* is zeer gewenst. Vooral inzicht in welke waterkwaliteit en -kwantiteit nodig is om de HR-doelstellingen te kunnen realiseren is nodig om te verwerken in de KRW-doelstellingen. Deze informatie is ook een basis voor de verdere discussie rond differentiatie van waterlichamen en doelstellingen (zie aanbeveling 1). Het concreetiseren van de doelen voor de HR is een actie waarvoor LNV de verantwoordelijkheid heeft (directie Natuur).
3. **Op tijd** duidelijkheid van de doelen voor de HR is zeer gewenst: in **2005 en 2006** worden voor de KRW de doelstellingen voor de kunstmatige en sterk veranderde wateren uitgewerkt. Tevens worden in 2005 zoveel mogelijk de huidige beschrijvingen van de referenties en maatlatten voor natuurlijke wateren getoetst met gegevens. Voor een goede afstemming is dan ook in 2005 duidelijkheid vanuit HR gewenst. LNV wordt aanbevolen zich er van bewust te zijn dat beide tijdspaden verband houden met elkaar, en dat zij actief de resultaten van de HR-doelstellingen inbrengt in het KRW-proces (MEP/GEP, maar ook toetsing van de referenties en maatlatten voor de natuurlijke wateren).
4. **Samenwerking** in het formuleren van doelstellingen is gewenst: voor het opstellen van KRW-doelen is input/eisen/randvoorwaarden vanuit de HR noodzakelijk, andersom kan de betrokkenheid van de waterbeheerder bij het opstellen van HR-doelen de realiseerbaarheid van de doelen vergroten. LNV wordt aanbevolen actief de waterbeheerders te betrekken bij de instandhoudingsdoelstellingen voor de waterafhankelijke habitattypen en soorten. Andersom wordt LNV aanbevolen zich aan te bieden bij de KRW-betrokkenen op het moment dat doelstellingen voor waterlichamen geformuleerd gaan worden, en beschikbare informatie van de HR in te brengen.

Bijlage 1 Overzicht van aangemelde habitats en soorten van de Habitatrictlijn-gebieden

Onderstaand staat het overzicht van Habitatrictlijngebieden met aangemelde habitats en de gewenste KRW-watertypen om de watergerelateerde habitats te ondersteunen. De habitatrictlijn gebieden zijn geordend naar Deelstroomgebied van de KRW en daarbinnen op volgorde van nummer van het gebied. Soorten en habitats weergegeven in **vet** betreffen prioritaire soorten en habitats.

Gebiedsnummer, -naam en habitatnummer	Habitattype (uitgeschreven)	gewenst KRW watertype (afgeleid via Natuurdoeltypen)
Habitatrictlijn gebieden in deelstroomgebied Schelde		
Gebied 30 Grevelingen		
Belangrijkste gebied voor:		
1310	Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten	O1
1340	Noordse woelmuis	
Verder aangemeld voor:		
1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritima</i>)	O1
2170	Duinen met <i>Salix repens</i> spp. <i>Argentea</i> (<i>Slicion arenariae</i>)	
2190	Vochtige duinvalleien	M22
1903	Groenknolorchis	
Gebied 38 Kop van Schouwen		
Belangrijkste gebied voor:		
2130	Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")	(M22)
2150	Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (Calluno-Ulicetea)	(M22)
2160	Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i>	
2190	Vochtige duinvalleien	M22
Verder aangemeld voor:		
2120	Wandelende duinen opp de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen")	
2170	Duinen met <i>Salix repens</i> spp. <i>Argentea</i> (<i>Slicion arenariae</i>)	
2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied	
1340	Noordse woelmuis	
1903	Groenknolorchis	
Gebied 44 Manteling van Walcheren		
Belangrijkste gebied voor:		
2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied	
Verder aangemeld voor:		
2130	Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")	(M22)
2150	Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (Calluno-Ulicetea)	(M22)
2160	Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i>	
1014	Nauwe korfslak	

<p>Gebied 53 Oosterschelde</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1160 Grote, ondiepe krekens en baaien 1330 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritima</i>) <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten 1320 Schorren met slijkgras vegetatie (<i>Spartinion maritima</i>) 1340 Noordse woelmuis 1365 Zeehond 	K2
<p>Gebied 54 Ossendrecht</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2310 Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i> <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletea uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i> 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i> 	M12
<p>Gebied 67 Voordelta</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken 1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten 1103 Fint 1365 Zeehond <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten 1320 Schorren met slijkgras vegetatie (<i>Spartinion maritima</i>) 1330 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritima</i>) 1095 Zeeprik 1102 Elft 1106 Zalm 	K1, K2, K3
<p>Gebied 73 Westerschelde</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1130 Estuaria 1330 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritima</i>) <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2110 Embryonale wandelende duinen 2120 Wandelende duinen opp de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen") 2190 Vochtige duinvalleien 1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zand-gebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten 1320 Schorren met slijkgras vegetatie (<i>Spartinion maritima</i>) 1095 Zeeprik 1099 Rivierprik 1365 Zeehond 1903 Groenknolorchis 	O1/O2/O3 M22
<p>Gebied 78 Zwin</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten 2110 Embryonale wandelende duinen <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1320 Schorren met slijkgras vegetatie (<i>Spartinion maritima</i>) 1330 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritima</i>) 	(O1, O2) (O1, O2) (O1, O2)

2120	Wandelende duinen opp de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen")	
2130	Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")	
2160	Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i>	
1166	Kamsalamander	
Gebied 91 <i>Canisvlietse Kreek</i>		
Belangrijkste gebied voor:		
1614	Kruipend Moerasscherm	
Gebied 97 <i>Groote Gat</i>		
Belangrijkste gebied voor:		
1614	Kruipend Moerasscherm	
Verder aangemeld voor:		
6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones	
Gebied 127 <i>Vogelkreek</i>		
1614	Kruipend moerasscherm	
Habitatrichtlijn gebieden in deelstroomgebied Maas		
Gebied 4 <i>Bemelerberg en Schiepersberg</i>		
Belangrijkste gebied voor:		
6110	Kalkminnende of basifiel grasland op rotsbodem (behorend tot het <i>Allyso-Sedion albi</i>)	
6210	Droge halfnatuurlijke graslanden en struikvormende facies op kalkhoudende bodems (<i>Festuco-Brometalia</i>) / 'gebieden waar opmerkelijke orchideeën groeien'	
6230	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	
1193	Geelbuikvuurpad	
1318	Meervleermuis	
1321	Ingekorven vleermuis	
1324	Vale Vleermuis	
Verder aangemeld voor:		
9160	Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behoren tot het <i>Carpion-betuli</i>	
Gebied 5 <i>Biesbosch</i>		
Belangrijkste gebied voor:		
3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitanis</i> en het <i>Callitricho-Batrachion</i>	R8
3270	Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het <i>Chenopodion rubri</i> p.p. en <i>Bidention</i> p.p.	R8/M5
6120	Kalkminnend grasland op dorre zandbodem	
6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones	
6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	
91E0	Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)	R
1145	Grote modderkruiper	
1337	Bever	
1340	Noordse woelmuis	
1387	Tonghaarmuts	
Verder aangemeld voor:		
1095	Zeeprik	
1099	Rivierprik	
1102	Elft	
1106	Zalm	
1134	Bittervoorn	
1149	Kleine modderkruiper	
1163	Rivierdonderpad	
Gebied 8 <i>Brunsummerheide</i>		
Belangrijkste gebied voor:		
4030	Droge Europese heide	
Verder aangemeld voor:		
2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen	
4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>	
91D0	Veenbossen	M/R
1166	Kamsalamander	M

<p>Gebied 15 Duinen Goeree</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten 1330 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>) 2110 Embryonale wandelende duinen 2120 Wandelende duinen opp de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen") 2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen") 1014 Nauwe korfslak <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1320 Schorren met slijkfras vegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>) 2160 Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i> 2190 Vochtige duinvalleien 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones 1340 Noordse woelmuis 	M22
<p>Gebied 28 Geuldal</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitanis</i> en het <i>Callitricho-Batrachion</i> 6130 Grasland op zinkhoudende bodem behorende tot het <i>Violetalia calamiariae</i> 6210 Droge halfnatuurlijke graslanden en struikvormende facies op kalkhoudende bodems (<i>Festuco-Brometalia</i>) / 'gebieden waar opmerkelijke orchideeën groeien' 7220 Kalktufbronnen met tufsteensformatie (<i>Cratoneurion</i>) 9110 Beukenbossen van het type <i>Luzulo-Fagetum</i> 9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behoren tot het <i>Carpion-betuli</i> Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) 91E0 1083 Vliegend hert 1096 Beekprik 1163 Rivierdonderpad 1193 Geelbuikvuurpad 1318 Meervleermuis 1321 Ingekorven vleermuis 1324 Vale vleermuis <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 6230 Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 7230 Alkalisch laagveen 9120 Zuurminnende Atlantische beukenbossen met ondergroei van <i>Ilex</i> of soms <i>Taxus</i> (<i>Quercion robori-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagion</i>) 1078 Spaanse vlag 	<p>R13/R14/R17/R18</p> <p>R2</p> <p>R</p> <p>R/M</p>
<p>Gebied 29 Grensmaas</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitanis</i> en het <i>Callitricho-Batrachion</i> 3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het <i>Chenopodoin rubri</i> p.p. en <i>Bidention</i> p.p. <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) 91E0 1095 Zeeprik 1099 Rivierprik 1106 Zalm 1134 Bittervoorn 1149 Kleine modderkruiper 1163 Rivierdonderpad 	<p>R17/R7 R.. /M5/M11</p> <p>R</p>
<p>Gebied 31 Groote heide- en De Plateaux</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2310 Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i> 7210 Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i> 91D0 Veenbossen 1096 Beekprik 1834 Drijvende waterweegbree 	<p>M12/M5/M11</p>

<p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea</p> <p>3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitanis en het Callitricho-Batrachion</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion</p> <p>91E0 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>1042 Gevlekte witsnuitlibel</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1166 Kamsalamander</p>	<p>M12</p> <p>R5</p> <p>R</p>
<p>Gebied 32 Grote Peel</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>7120 Aangestast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p>	<p>M26</p> <p>(M12)</p>
<p>Gebied 33 Haringvliet</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p> <p>1103 Fint</p> <p>1340 Noordse woelmuis</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>1095 Zeeprik</p> <p>1102 Elft</p> <p>1106 Zalm</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p>	<p>(O)</p> <p>(O)</p> <p>(O)</p> <p>R</p>
<p>Gebied 35 Kampina en de Oisterwijkse Bossen en Vennen</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (Littorelletea uniflorae)</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea</p> <p>3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>1831 Drijvende waterweegbree</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista</p> <p>6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p> <p>7210 Kalkhoudende moerassen met Cladium mariscus en soorten van het Caricion davallianae Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1166 Kamsalamander</p>	<p>M12</p> <p>M12</p> <p>M13</p> <p>(M5/M11)</p> <p>R / M</p> <p>M</p>
<p>Gebied 36 Kempenland</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>1831 Drijvende waterweegbree</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea</p> <p>7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion</p> <p>Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p>	<p>(M12)</p> <p>M12</p> <p>R / M</p> <p>R</p>
<p>Gebied 40 Krammer-Volkerak</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>1340 Noordse woelmuis</p>	

<p>Verder aangemeld voor:</p> <p>1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten</p> <p>1330 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p>	<p>(O)</p> <p>(O)</p>
<p>Gebied 41 Leudal</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>91E0 Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitantis</i> en het <i>Callitricho-Batrachion</i></p> <p>9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behoren tot het <i>Carpion</i>-betuli</p> <p>1166 Kamsalamander</p>	<p>(R)</p> <p>R5</p>
<p>Gebied 42 Loonse en Drunense Duinen</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2330 Open grasland met <i>Corynephorus</i>- en <i>Agrostis</i>-soorten op landduinen</p> <p>1166 Kamsalamander</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2310 Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i></p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletea uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i></p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i></p> <p>91E0 Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)</p> <p>1831 Drijvende waterweegbree</p>	<p>M12</p> <p>(M12)</p> <p>R</p>
<p>Gebied 43 Maasduinen</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2310 Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i></p> <p>2330 Open grasland met <i>Corynephorus</i>- en <i>Agrostis</i>-soorten op landduinen</p> <p>3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren</p> <p>6120 Kalkminnend grasland op dorre zandbodem</p> <p>7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i></p> <p>91D0 Veenbossen</p> <p>1831 Drijvende waterweegbree</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletea uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i></p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i></p> <p>91E0 Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)</p>	<p>M13</p> <p>M12</p> <p>R</p>
<p>Gebied 45 Mariapeel en Deurnesepeel</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2310 Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i></p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i></p>	<p>M9/M26</p> <p>(M12)</p>
<p>Gebied 47 Meinweg</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>4030 Droge Europese heide</p> <p>1096 Beekprik</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i></p> <p>7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i></p> <p>9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i></p> <p>91E0 Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)</p> <p>1166 Kamsalamander</p> <p>1831 Drijvende waterweegbree</p>	<p>R</p> <p>M13 (M12)</p> <p>(M12)</p> <p>R</p> <p>M</p>

<p>Gebied 55 Regte Heide en Rielse Laag</p> <p>Belangrijkste gebied voor: 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>Verder aangemeld voor: 2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista 3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren 1166 Kamsalamander</p>	M13 (M12)
<p>Gebied 56 Ringselven en Kruispeel</p> <p>Belangrijkste gebied voor: 7210 Kalkhoudende moerassen met Cladium mariscus en soorten van het Caricion davallianae</p> <p>Verder aangemeld voor: 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea 1134 Bittervoorn 1149 Kleine modderkruiper 1166 Kamsalamander 1831 Drijvende waterweegbree</p>	M5/M11 M12 M / R M
<p>Gebied 59 Savelsbos</p> <p>Belangrijkste gebied voor: Droge halfnatuurlijke graslanden en struikvormende facies op kalkhoudende bodems</p> <p>6210 (Festuco-Brometalia) / 'gebieden waar opmerkelijke orchideeën groeien' Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen</p> <p>9160 behoren tot het Carpion-betuli 1321 Ingekorven vleermuis 1324 Vale vleermuis</p> <p>Verder aangemeld voor: 1078 Spaanse vlag 1083 Vliegend hert</p>	
<p>Gebied 62 St. Pietersberg en Jekerdal</p> <p>Belangrijkste gebied voor: 6110 Kalkminnende of basifiel grasland op rotsbodem (behorend tot het Allysso-Sedion albi) Droge halfnatuurlijke graslanden en struikvormende facies op kalkhoudende bodems</p> <p>6210 (Festuco-Brometalia) / 'gebieden waar opmerkelijke orchideeën groeien' Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)</p> <p>1078 Spaanse vlag 1318 Meervleermuis 1321 Ingekorven vleermuis 1324 Vale vleermuis</p> <p>Verder aangemeld voor: 3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitanis en het Callitricho-Batrachion Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen</p> <p>9160 behoren tot het Carpion-betuli Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p>	R14/R17 R
<p>Gebied 63 Strabrechtse heide en beuven</p> <p>Belangrijkste gebied voor: 2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista 3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (Littorelletea uniflorae)</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea</p> <p>Verder aangemeld voor: 2330 Open grasland met Corynephorus- en Agrostis-soorten op landduinen 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0 1831 Drijvende waterweegbree</p>	M12 M12 (M12) R
<p>Gebied 66 Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek</p> <p>Belangrijkste gebied voor: 3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met bentische Chara spp. Vegetaties 1059 Pimpernelblauwtje 1061 Donker pimpernelblauwtje</p> <p>Verder aangemeld voor: 6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem 1145 Grote modderkruiper 1149 Kleine modderkruiper 1831 Drijvende waterweegbree</p>	M8

<p>Gebied 67 Voordelta</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstromde zandbanken 1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten 1103 Fint 1365 Zeehond <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten 1310 1320 Schorren met slijkfras vegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>) 1330 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>) 1095 Zeepriek 1102 Elft 1106 Zalm 	K3
<p>Gebied 71 Weerterbos</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>91D0 Veenbossen</p>	M12
<p>Gebied 80 Abdij Lilbosch en voormalig Klooster Mariahoop</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1321 Ingekorven vleermuis 	
<p>Gebied 88 Boschhuizerbergen</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 5130 <i>Juniperus communis</i>-formaties in heide of kalkgrasland <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2310 Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i> 2330 Open grasland met <i>Corynephorus</i>- en <i>Agrostis</i>-soorten op landduinen 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea 	M12
<p>Gebied 90 Bunder- en Esloërbos</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 7220 Kalktufbronnen met tufsteensformatie (Cratoneurion) Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen 9160 behoren tot het Carpion-betuli Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones <p>1078 Spaanse vlag</p>	R2 R
<p>Gebied 94 Geleenbeekdal</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 7230 Alkalisch laagveen Zuurminnende Atlantische beukenbossen met ondergroei van <i>Ilex</i> of soms <i>Taxus</i> (<i>Quercion robori-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagion</i>) 9120 Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) 1014 Nauwe korfslak 1016 Zeggekorfslag <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen 9160 behoren tot het Carpion-betuli 1037 Gaffellibel 1166 Kamsalamander 	(R2) R M
<p>Gebied 103 Kunderberg</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> Droge halfnatuurlijke graslanden en struikvormende facies op kalkhoudende bodems 6210 (<i>Festuco-Brometalia</i>) / 'gebieden waar opmerkelijke orchideeën groeien' <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 6230 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen 9160 behoren tot het Carpion-betuli 	

<p>Gebied 104 Langstraat bij Sprang-Capelle</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties</p> <p>7140 Overgangs- en trilvenen</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3150 Van nature eutrofe meren van het type Magnopotamion of Hydrocharition</p> <p>1145 Grote modderkruiper</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1831 Drijvende waterweegbree</p>	<p>M8 (M8)</p> <p>M8 M M</p>
<p>Gebied 111 Noorbeemden en Hoogbos</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen</p> <p>9160 behoren tot het Carpion-betuli</p> <p>1083 Vliegend hert</p>	<p>R</p>
<p>Gebied 113 Oeffeltermoent</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>6120 Kalkminnend grasland op dorre zandbodem</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>1166 Kamsalamander</p>	<p>M</p>
<p>Gebied 120 Roerdal</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>91E0</p> <p>1016 Zeggekorfslak</p> <p>1037 Gaffellibel</p> <p>1061 Donker pimpernelblauwtje</p> <p>1099 Rivierprik</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitanis en het Callitricho-Batrachion</p> <p>91D0 Veenbossen</p> <p>1078 Spaanse vlag</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p> <p>1166 Kamsalamander</p>	<p>R4 / R5</p> <p>M</p>
<p>Gebied 121 Sarsven en de Banen</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea</p> <p>3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>1831 Drijvende waterweegbree</p>	<p>M12</p> <p>M12</p>
<p>Gebied 123 Swalmdal</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitanis en het Callitricho-Batrachion</p> <p>Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0</p> <p>1016 Zeggekorfslak</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p>	<p>R4 / R13</p> <p>R</p>
<p>Gebied 125 Ulvenhoutse Bos</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen</p> <p>9160 behoren tot het Carpion-betuli</p>	<p>R</p>

<p>Gebied 133 Zeldersche Driessen</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>6120 Kalkminnend grasland op dorre zandbodem</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>Gemengde bossen langs grote rivieren met <i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i>, <i>Fraxinus excelsior</i> of <i>Fraxinus angustifolia</i> (<i>Ulmion minoris</i>)</p>	
<p>Gebied 138 St. Jansberg</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>1083 Vliegend hert</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i></p> <p>Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p>	R
<p>Gebied 76 Brabantse wal</p> <p>Vogelrichtlijngebied</p>	
<p>Gebied 77 Leenderbos en Grote Heide</p> <p>Vogelrichtlijngebied</p>	
Habitatrichtlijn gebieden van deelstroomgebied Rijn West	
<p>Gebied 5 Biesbosch</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitanis</i> en het <i>Callitricho-Batrachion</i></p> <p>3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het <i>Chenopodion rubri</i> p.p. en <i>Bidention</i> p.p.</p> <p>6120 Kalkminnend grasland op dorre zandbodem</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p> <p>6510 Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>)</p> <p>Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0</p> <p>1145 Grote modderkruiper</p> <p>1337 Bever</p> <p>1340 Noordse woelmuis</p> <p>1387 Tonghaarmuts</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>1095 Zeeprrik</p> <p>1099 Rivierprrik</p> <p>1102 Elft</p> <p>1106 Zalm</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p>	R8 R../M5/M19 /M11 R
<p>Gebied 7 Botshol</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>7210 Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i></p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met bentische <i>Chara</i> spp. Vegetaties</p> <p>3150 Van nature eutrofe meren van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i></p> <p>6410 Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p> <p>7140 Overgangs- en trilvenen</p> <p>91D0 Veenbossen</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p> <p>1318 Meervleermuis</p>	M5/M11 M30/M27 M27
<p>Gebied 10 Coepelduynen</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2120 Wandelende duinen opp de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen")</p> <p>2160 Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i></p> <p>1014 Nauwe korfslak</p>	

<p>Gebied 17 Duinen Schoorl</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2140 Vastgelegde ontkalkte duinen met Empetrum nigrum</p> <p>2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2120 Wandelende duinen opp de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen")</p> <p>2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")</p> <p>2190 Vochtige duinvalleien</p> <p>1014 Nauwe korfslak</p>	<p>M22/ M11</p>
<p>Gebied 19 Duinen Texel, Waal en Burg, Duikmanshuizen en de Bol</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten</p> <p>1310</p> <p>1330 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)</p> <p>2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")</p> <p>2140 Vastgelegde ontkalkte duinen met Empetrum nigrum</p> <p>2160 Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i></p> <p>2170 Duinen met <i>Salix repens</i> spp. <i>Argentea</i> (<i>Slicion arenariae</i>)</p> <p>2190 Vochtige duinvalleien</p> <p>7210 Kalkhoudende moerassen met Cladium mariscus en soorten van het Caricion davallianae</p> <p>1340 Noordse woelmuis</p> <p>1903 Groenknolorchis</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2110 Embryonale wandelende duinen</p> <p>2120 Wandelende duinen opp de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen")</p>	<p>(O1/K2)</p> <p>(O1/K2)</p> <p>M22</p> <p>M5/M11</p>
<p>Gebied 21 Duinen Zwanenwater en Pettemerduinen</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2140 Vastgelegde ontkalkte duinen met Empetrum nigrum</p> <p>2170 Duinen met <i>Salix repens</i> spp. <i>Argentea</i> (<i>Slicion arenariae</i>)</p> <p>2190 Vochtige duinvalleien</p> <p>Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)</p> <p>6230</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")</p>	<p>M22</p>
<p>Gebied 22 Duinen Den Helder-Callantsoog</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2140 Vastgelegde ontkalkte duinen met Empetrum nigrum</p> <p>2160 Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i></p> <p>2170 Duinen met <i>Salix repens</i> spp. <i>Argentea</i> (<i>Slicion arenariae</i>)</p>	
<p>Gebied 27 Gelderse Poort</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het <i>Chenopodion rubri</i> p.p. en <i>Bidention</i> p.p.</p> <p>6120 Kalkminnend grasland op dorre zandbodem</p> <p>Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, <i>Salicion albae</i>)</p> <p>91E0 Gemengde bossen langs grote rivieren met <i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i>, <i>Fraxinus excelsior</i></p> <p>91F0 of <i>Fraxinus angustifolia</i> (<i>Ulmion minoris</i>)</p> <p>1337 Bever</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p> <p>6510 Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>)</p> <p>1014 Nauwe korfslak</p> <p>1095 Rivierprik</p> <p>1099 Zeeprik</p> <p>1106 Zalm</p> <p>1134 Bittervoorn</p>	<p>M5/M11/M19</p> <p>R</p>

<p>1145 Grote modderkruiper</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p> <p>1166 Kamsalamander</p>	
<p>Gebied 37 Kennemerland-zuid</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")</p> <p>2150 Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (Calluno-Ulicetea)</p> <p>2160 Duinen met Hippophaë rhamnoides</p> <p>2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied</p> <p>2190 Vochtige duinvalleien</p> <p>1014 Nauwe korfslak</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2110 Embryonale wandelende duinen</p> <p>2120 Wandelende duinen opp de strandwal met Ammophila arenaria ("witte duinen")</p> <p>2170 Duinen met Salix repens spp. Argentea (Slicion arenariae)</p> <p>1903 Groenknolorchis</p>	M22
<p>Gebied 46 Mijndel en Berkheide</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")</p> <p>2160 Duinen met Hippophaë rhamnoides</p> <p>2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied</p> <p>1014 Nauwe korfslak</p> <p>1318 Meervleermuis</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2120 Wandelende duinen opp de strandwal met Ammophila arenaria ("witte duinen")</p> <p>2190 Vochtige duinvalleien</p>	M22
<p>Gebied 48 Naardermeer</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties</p> <p>3150 Van nature eutrofe meren van het type Magnopotamion of Hydrocharition</p> <p>91D0 Veenbossen</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p> <p>7140 Overgangs- en trilvenen</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1318 Meervleermuis</p> <p>1903 Groenknolorchis</p>	M11/M14/ M27 M11/M14/ M27
<p>Gebied 49 Nieuwkoopse Plassen en de Haeck</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3150 Van nature eutrofe meren van het type Magnopotamion of Hydrocharition</p> <p>7210 Kalkhoudende moerassen met Cladium mariscus en soorten van het Caricion davallianae</p> <p>1340 Noordse woelmuis</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p> <p>7140 Overgangs- en trilvenen</p> <p>91D0 Veenbossen</p> <p>1082 Gestreepte waterroofkever</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1318 Meervleermuis</p> <p>1903 Groenknolorchis</p>	M27 M5/M11 M27 (M8)

<p>Gebied 50 Noordhollands Duinreservaat</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen") 2140 Vastgelegde ontkalkte duinen met Empetrum nigrum</p> <p>2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2120 Wandelende duinen opp de strandwal met Ammophila arenaria ("witte duinen") 2160 Duinen met Hippophaë rhamnoides 2170 Duinen met Salix repens spp. Argentea (Slicion arenariae) 2190 Vochtige duinvalleien 1014 Nauwe korfslak 1042 Gevlekte witsnuitlibel</p>	<p>(M2)</p> <p>M22</p>
<p>Gebied 60 Solleveld</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2150 Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (Calluno-Ulicetea)</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2120 Wandelende duinen opp de strandwal met Ammophila arenaria ("witte duinen") 2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen") 2160 Duinen met Hippophaë rhamnoides 2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied 1014 Nauwe korfslak</p>	
<p>Gebied 67 Voordelta</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroemde zandbanken 1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten 1103 Fint 1365 Zeehond</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met Salicornia spp. en andere 1310 zoutminnende planten 1320 Schorren met slijkfras vegetatie (Spartinion maritimae) 1330 Atlantische schorren (Glaucopuccinellietalia maritimae) 1095 Zeeprik 1102 Elft 1106 Zalm</p>	<p>K2/ K3</p>
<p>Gebied 68 Voornes Duin</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen") 2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied 2190 Vochtige duinvalleien 1014 Nauwe korfslak 1903 Groenknolorchis</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2120 Wandelende duinen opp de strandwal met Ammophila arenaria ("witte duinen") 2150 Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (Calluno-Ulicetea) 2160 Duinen met Hippophaë rhamnoides 2170 Duinen met Salix repens spp. Argentea (Slicion arenariae) 1340 Noordse woelmuis</p>	<p>M22</p>
<p>Gebied 72 Westduinpark en wapendal</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>2150 Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (Calluno-Ulicetea)</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen") 2160 Duinen met Hippophaë rhamnoides 2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied</p>	
<p>Gebied 82 Amerongse Bovenpolder</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>6510 Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)</p>	
<p>Gebied 89 Bruuk</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p>	<p>(R2)</p>

<p>Gebied 118 Polder Westzaan</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p> <p>1340 Noordse woelmuis</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>7140 Overgangs- en trilvenen</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1318 Meervleermuis</p>	(M8)
<p>Gebied 119 Rijswaard en Kil van Hurwenen</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>6510 Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91Eo</p> <p>1166 Kamsalamander</p>	R M
<p>Gebied 132 Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p> <p>7140 Overgangs- en trilvenen</p> <p>1340 Noordse woelmuis</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1145 Grote modderkruiper</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p> <p>1318 Meervleermuis</p>	(M8)
<p>Gebied 135 Boezem van Brakel, Pompveld en Kornsche Boezem</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>1145 Grote modderkruiper</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3150 Van nature eutrofe meren van het type Magnopotamion of Hydrocharition</p> <p>6120 Kalkminnend grasland op dorre zandbodem</p> <p>6510 Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p> <p>1166 Kamsalamander</p>	M5/M8/M2 5/M27
<p>Gebied 136 Eilandspolder-oost</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>1340 Noordse woelmuis</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p> <p>7140 Overgangs- en trilvenen</p>	(M8)
<p>Gebied 137 Zuider Lingedijk en Diefdijk Zuid</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>1166 Kamsalamander</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p> <p>Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91Eo</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1145 Grote modderkruiper</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p>	M R

<p>Gebied 140 Zouweboezem</p> <p>Belangrijkste gebied voor: 1145 Grote modderkruiper</p> <p>Verder aangemeld voor: 1134 Bittervoorn 1149 Kleine modderkruiper</p>	
Habitatrichtlijn gebieden van deelstroomgebied Rijn Midden	
<p>Gebied 65 Veluwe</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista 2330 Open grasland met Corynephorus- en Agrostis-soorten op landduinen 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea 3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren 4030 Droge Europese heide 6230 Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion 9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met Quercus robur 1083 Vliegend hert 1096 Beekprik 1163 Rivierdonderpad <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2320 Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix 5130 Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) 91E0 1042 Gevlekte witsnuitlibel 1318 Meervleermuis 1166 Kamsalamander 1831 Drijvende waterweegbree 	<p>M12</p> <p>M13</p> <p>R</p>
<p>Gebied 84 Bennekomse Meent</p> <p>Belangrijkste gebied voor: 6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p> <p>Verder aangemeld voor: 1149 Kleine modderkruiper</p>	<p>(M8)</p> <p>M</p>
<p>Gebied 95 Gouwzee en Kustzone Muiden</p> <p>Belangrijkste gebied voor: 3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties</p> <p>Verder aangemeld voor: 1134 Bittervoorn 1163 Rivierdonderpad 1318 Meervleermuis</p>	<p>M21</p>
<p>Gebied 96 Groot Zandbrink</p> <p>Belangrijkste gebied voor: 7230 Alkalisch laagveen</p> <p>Verder aangemeld voor: 4030 Droge Europese heide</p> <p>6230 Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)</p>	<p>(R/M)</p>
<p>Gebied 126 Veluwemeer en Wolderwijd</p> <p>Belangrijkste gebied voor: 3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties</p> <p>Verder aangemeld voor: 3150 Van nature eutrofe meren van het type Magnopotamion of Hydrocharition</p> <ul style="list-style-type: none"> 1134 Bittervoorn 1149 Kleine modderkruiper 1163 Rivierdonderpad 1318 Meervleermuis 	<p>M14</p> <p>M14</p>

<p>Gebied 134 Zwarte meer Belangrijkste gebied voor: 3150 Van nature eutrofe meren van het type Magnopotamion of Hydrocharition</p> <p>Verder aangemeld voor: 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones 6510 Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>) 1134 Bittervoorn 1149 Kleine modderkruiper 1163 Rivierdonderpad 1318 Meervleermuis</p>	M14
<p>Gebied 141 Leusveld, Voorstonden en Empesche-/Tondensche Heide Belangrijkste gebied voor: 1166 Kamsalamander</p> <p>Verder aangemeld voor: 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i></p> <p>Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 6230 Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem 7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion</p>	M12
Habitatrichtlijn gebieden van deelstroomgebied Rijn Oost	
<p>Gebied 3 Bargerveen Belangrijkste gebied voor: 7110 Actief hoogveen</p> <p>Verder aangemeld voor: 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i> 4030 Droge Europese heide Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 6230 7120 Aangestast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is</p>	M9/M26
<p>Gebied 6 Borkeld Belangrijkste gebied voor: 5130 <i>Juniperus communis</i>-formaties in heide of kalkgrasland Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 6230</p> <p>Verder aangemeld voor: 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i> 4030 Droge Europese heide</p>	
<p>Gebied 9 Buurserzand en Haaksbergerveen Belangrijkste gebied voor: 2310 Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i> 7120 Aangestast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is 1145 Grote modderkruiper 91D0 Veenbossen 1145 Grote modderkruiper</p> <p>Verder aangemeld voor: 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i> 5130 <i>Juniperus communis</i>-formaties in heide of kalkgrasland</p>	M9/M26
<p>Gebied 11 Dinkelland Belangrijkste gebied voor: 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea 6410 Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem 1163 Rivierdonderpad</p> <p>Verder aangemeld voor:</p>	M12

4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>	
4030	Droge Europese heide	
6230	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	
91E0	Alluviale bossen met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	R
1149	Kleine modderkruiper	
1831	Drijvende waterweegbree	
Gebied 13 Drents-Friese Wold en Leggelderveld		
Belangrijkste gebied voor:		
2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>	
2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen	
3110	Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (<i>Littorelletea uniflorae</i>)	M12/M13
7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion	
1166	Kamsalamander	
Verder aangemeld voor:		
2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>	
3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletea uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>	M12
4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>	
5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland	
6230	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	
9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>	
1831	Drijvende waterweegbree	
Gebied 23 Dwingelderveld		
Belangrijkste gebied voor:		
2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>	
3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren	
4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>	
5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland	
7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion	
9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>	
Verder aangemeld voor:		
2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>	
3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletea uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>	M12
1042	Gevlekte witsnuitlibel	
1166	Kamsalamander	
1318	Meerveermuis	
Gebied 24 Engbertsdijkvenen		
Belangrijkste gebied voor:		
7120	Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is	
Verder aangemeld voor:		
2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>	
4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>	M9/M26
Gebied 34 Havelte-oost		
Belangrijkste gebied voor:		
6230	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	
Verder aangemeld voor:		
2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>	
2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>	
2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen	
4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>	
7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion	(M12/M13)
9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>	
1166	Kamsalamander	M

<p>Gebied 70 Weerribben</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>7140 Overgangs- en trilvenen</p> <p>7210 Kalkhoudende moerassen met Cladium mariscus en soorten van het Caricion davallianae</p> <p>91D0 Veenbossen</p> <p>1042 Gevlekte witsnuitlibel</p> <p>1060 Grote vuurvliinder</p> <p>1082 Gestreepte waterroofkever</p> <p>1903 Groenknol orchis</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties</p> <p>3150 Van nature eutrofe meren van het type Magnopotamion of Hydrocharition</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1145 Grote modderkruiper</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p> <p>1318 Meervleermuis</p>	<p>M5/M11</p> <p>M27</p> <p>M27</p>
<p>Gebied 74 Wieden</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3150 Van nature eutrofe meren van het type Magnopotamion of Hydrocharition</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>7140 Overgangs- en trilvenen</p> <p>7210 Kalkhoudende moerassen met Cladium mariscus en soorten van het Caricion davallianae</p> <p>1042 Gevlekte witsnuitlibel</p> <p>1060 Grote vuurvliinder</p> <p>1393 Geel schorpioenmos</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische Chara spp. Vegetaties</p> <p>6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p> <p>91D0 Veenbossen</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1145 Grote modderkruiper</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p> <p>1318 Meervleermuis</p> <p>1903 Groenknol orchis</p>	<p>M27</p> <p>(M8)</p> <p>M5/M11</p> <p>M27</p>
<p>Gebied 75 Wierdense veld</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>4030 Droge Europese heide</p> <p>7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is</p> <p>91D0 Veenbossen</p>	<p>M9/M26</p>

<p>Gebied 76 Witterveld</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren</p> <p>7110 Actief hoogveen 91D0 Veenbossen</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista 2320 Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is 7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion</p>	<p>M13/M9/M26</p> <p>M9/M26</p>
<p>Gebied 77 Zwarte Water</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>6510 Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) Gemengde bossen langs grote rivieren met Quercus robur, Ulmus laevis, Fraxinus excelsior of Fraxinus angustifolia (Ulmenion minoris)</p> <p>91Fo</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3150 Van nature eutrofe meren van het type Magnopotamion of Hydrocharition 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones 1134 Bittervoorn</p>	<p>M25</p>
<p>Gebied 79 Aamsveen</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>91D0 Veenbossen</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix 4030 Droge Europese heide 7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is</p> <p>6230 Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0 1166 Kamsalamander</p>	<p>M9/M26</p> <p>R</p>
<p>Gebied 81 Achter de Voort, Agelerbroek en Voltherbroek</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen</p> <p>9160 behoren tot het Carpion-betuli</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea</p> <p>Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0 1166 Kamsalamander</p>	<p>M12</p> <p>R</p>
<p>Gebied 83 Bekendelle</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen</p> <p>9160 behoren tot het Carpion-betuli</p> <p>Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>1096 Beekprik 1149 Kleine modderkruiper</p>	<p>R</p>
<p>Gebied 85 Bergvennen en Brecklenkampse Veld</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (Littorelletea uniflorae)</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix 4030 Droge Europese heide 5130 Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland</p> <p>Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 6230</p>	<p>M12</p>

<p>Gebied 86 Boddenbroek</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea</p> <p>7230 Alkalisch laagveen</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p>	M12
<p>Gebied 87 Boetelerveld</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea</p> <p>4030 Droge Europese heide</p> <p>5130 Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland</p> <p>6230 Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)</p> <p>6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p> <p>1831 Drijvende waterweegbree</p>	M12
<p>Gebied 93 Elperstroom</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>7230 Alkalisch laagveen</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)</p> <p>6230</p>	
<p>Gebied 100 IJsseluitwaerden</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitanis en het Callitricho-Batrachion</p> <p>6120 Kalkminnend grasland op dorre zandbodem</p> <p>6510 Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)</p> <p>Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0 Gemengde bossen langs grote rivieren met Quercus robur, Ulmus laevis, Fraxinus excelsior of Fraxinus angustifolia (Ulmenion minoris)</p> <p>91F0</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het Chenopodoin rubri p.p. en Bidention p.p.</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p> <p>1166 Kamsalamander</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1145 Grote modderkruiper</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1163 Rivierdonderpad</p>	R7 R M5/M11/M19
<p>Gebied 105 Lemselermaten</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea</p> <p>7230 Alkalisch laagveen</p>	M12
<p>Gebied 107 Lonnekermeer</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea</p> <p>1042 Gevlekte witsnuitlibel</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>4030 Droge Europese heide</p> <p>Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)</p> <p>6230</p> <p>6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p> <p>6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones</p>	M12

<p>Gebied 109 Mantingerbos Belangrijkste gebied voor: 9120 Zuurminnende Atlantische beukenbossen met ondergroei van Ilex of soms Taxus (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagion)</p>	
<p>Gebied 110 Mantigerzand Belangrijkste gebied voor: 2320 Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum 5130 Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland Verder aangemeld voor: 2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista 2330 Open grasland met Corynephorus- en Agrostis-soorten op landduinen</p>	
<p>Gebied 122 Stelkampsveld (Beekvliet) Belangrijkste gebied voor: 7230 Alkalisch laagveen Verder aangemeld voor: 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix 4030 Droge Europese heide Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 6230</p>	M12
<p>Gebied 124 Teeselinkven Belangrijkste gebied voor: 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea Verder aangemeld voor: 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix 4030 Droge Europese heide</p>	M12
<p>Gebied 129 Willinks Weust Belangrijkste gebied voor: 5130 Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 6230 Verder aangemeld voor: 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix 6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen 9160 behoren tot het Carpinion-betuli 9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met Quercus robur 1166 Kamsalamander</p>	M
<p>Gebied 130 Witte Veen Belangrijkste gebied voor: 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix Verder aangemeld voor: 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea 4030 Droge Europese heide 91D0 Veenbossen 1166 Kamsalamander</p>	M26
<p>Gebied 131 Wooldse veen Belangrijkste gebied voor: 91D0 Veenbossen Verder aangemeld voor: 7120 Aangestast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is 1166 Kamsalamander</p>	M9/M26
<p>Gebied 139 Landgoederen Oldenzaal 1166 Kamsalamander Verder aangemeld voor: Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen 9160 behoren tot het Carpinion-betuli Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) 91E0</p>	R

Habitatrichtlijn gebieden van deelstroomgebied Eems	
<p>Gebied 12 Drentsche Aa</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>6230 Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)</p> <p>1099 Rivierprik</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista</p> <p>2320 Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum</p> <p>2330 Open grasland met Corynephorus- en Agrostis-soorten op landduinen</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p> <p>Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behoren tot het Carpion-betuli</p> <p>9160 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met Quercus robur</p> <p>9190 Alluviale bossen met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>91E0</p> <p>1134 Bittervoorn</p> <p>1145 Grote modderkruiper</p> <p>1149 Kleine modderkruiper</p> <p>1166 Kamsalamander</p>	<p>M12</p> <p>R</p>
<p>Gebied 69 Waddenzee</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken</p> <p>1130 Estuaria</p> <p>1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten</p> <p>Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met Salicornia spp. en andere zoutminnende planten</p> <p>1310 Atlantische schorren (Glauco-Puccinellietalia maritimae)</p> <p>2110 Embryonale wandelende duinen</p> <p>2120 Wandelende duinen opp de strandwal met Ammophila arenaria ("witte duinen")</p> <p>1103 Fint</p> <p>1364 Grijs zeehond</p> <p>1365 Zeehond</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>1320 Schorren met slijkfras vegetatie (Spartinion maritimae)</p> <p>2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")</p> <p>1014 Nauwe korfslak</p> <p>1095 Zeeprik</p>	<p>K2</p> <p>O1/O2</p>
<p>Gebied 76 Witterveld</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren</p> <p>7110 Actief hoogveen</p> <p>91D0 Veengebieden</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista</p> <p>2320 Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix</p> <p>7120 Aangestast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is</p> <p>7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion</p>	<p>M13</p> <p>M9</p> <p>M9/M26</p>
<p>Gebied 92 Drouwenerzand</p> <p>Belangrijkste gebied voor:</p> <p>5130 Juniperus communis-formaties in heide of kalkgrasland</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>2310 Psammofiele heide met Calluna en Genista</p>	

<p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten 2140 Vastgelegde ontkalkte duinen met <i>Empetrum nigrum</i> 2160 Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i> 1903 Groenknolorchis 	
<p>Gebied 18 Duinen Terschelling Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2110 Embryonale wandelende duinen 2120 Wandelende duinen opp de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen") 2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen") 2140 Vastgelegde ontkalkte duinen met <i>Empetrum nigrum</i> 2170 Duinen met <i>Salix repens</i> spp. <i>Argentea</i> (<i>Slicion arenariae</i>) 2190 Vochtige duinvalleien 1903 Groenknolorchis <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten 1330 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>) 2160 Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i> 2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied 1831 Drijvende waterweegbree 	M12
<p>Gebied 20 Duinen Vlieland Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2140 Vastgelegde ontkalkte duinen met <i>Empetrum nigrum</i> 2190 Vochtige duinvalleien 1903 Groenknolorchis <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten 1310 zoutminnende planten 1330 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>) 2120 Wandelende duinen opp de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen") 2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen") 2160 Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i> 2170 Duinen met <i>Salix repens</i> spp. <i>Argentea</i> (<i>Slicion arenariae</i>) 	M11
<p>Gebied 25 Fochteloërveen en Esmeer Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 7120 Aangestast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i> 4030 Droge Europese heide 	M9/M26 M12
<p>Gebied 26 Friese IJsselmeerkust Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1340 Noordse woelmuis <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones 7140 Overgangs- en trilvenen 1134 Bittervoorn 1163 Rivierdonderpad 1318 Meervleermuis 	M11
<p>Gebied 51 Noordzeekustzone Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroemde zandbanken 1351 Bruinvis 1364 Grijze zeehond 1365 Zeehond <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1095 Zeeprik 1099 Rivierprik 1103 Fint 	K3
<p>Gebied 57 Rottige Meenthe en Brandemeer Belangrijkste gebied voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 7210 Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i> 1060 Grote Vuurvlinder <p>Verder aangemeld voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i> 3150 Van nature eutrofe meren van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i> 7140 Overgangs- en trilvenen 91D0 Veenbossen 	M5/M11 M25

1042 Gevleke witsnuitlibel 1134 Bittervoorn 1149 Kleine modderkruiper 1318 Meervleermuis	
<p>Gebied 69 Waddenzee Belangrijkste gebied voor:</p> <p>1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken 1130 Estuaria 1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten 1310 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>) 2110 Embryonale wandelende duinen 2120 Wandelende duinen opp de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen") 1103 Fint 1364 Grijs zeehond 1365 Zeehond</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>1320 Schorren met slijkfras vegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>) 2130 Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen") 1014 Nauwe korfslak 1095 Zeeprk</p>	K2 O1/O2
<p>Gebied 98 Grote Wieden Belangrijkste gebied voor:</p> <p>1340 Noordse woelmuis</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletea uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea 6410 Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem 1134 Bittervoorn 1149 Kleine modderkruiper 1318 Meervleermuis</p>	M12 (M25)
<p>Gebied 112 Norgerholt Belangrijkste gebied voor:</p> <p>Zuurminnende Atlantische beukenbossen met ondergroei van <i>Ilex</i> of soms <i>Taxus</i> (<i>Quercion robori-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagion</i>) 9120</p>	
<p>Gebied 115 Oudegaasterbrekken, Gouden Bodem en Fluessen Belangrijkste gebied voor:</p> <p>1340 Noordse woelmuis</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>3150 Van nature eutrofe meren van het type Magnopotamion of Hydrocharition 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones 1134 Bittervoorn 1318 Meervleermuis</p>	M27
<p>Gebied 128 Wijnjeterperschar en Terwispeler Grootchar Belangrijkste gebied voor:</p> <p>6410 Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem</p> <p>Verder aangemeld voor:</p> <p>4010 Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i> 4030 Droge Europese heide Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) 1145 Grote modderkruiper 1149 Kleine modderkruiper</p>	(M8)

Bijlage 2 Verslag workshop 19 februari 2004

Deelnemers

Dagvoorzitter Mevr. de Hullu, LNV Directie Natuur

Subgroep 1 Schelde en Maas

Voorzitter: Mevr. Fellingier Expertisecentrum LNV

Notulist: Dhr. van der Meij Expertisecentrum LNV

Dhr. Mol	Pt trekker Maas
Dhr. Hollander	Provincie Noord-Brabant
Dhr. Verschoor	Provincie Limburg
Dhr. Nijse	RWS Directie Zeeland
Dhr. Weijer	LNV Directie Zuid West
Dhr. Kelderman	LNV Directie Zuid
Dhr. Verdonschot	Alterra
Mevr. Stuijzand	RIZA
Dhr. Streefkerk	SBB - Centraal
Mevr. v.Wijngaarden	Coördinatiebureau Rijn en Maas

Subgroep 2 Rijn-West

Voorzitter: Dhr. Dop LNV Directie Noord West

Notulist: Mevr. Lof Expertisecentrum LNV

Mevr. Mulder	Pt trekker Rijndelta West
Dhr. Heijligers	Provincie Zuid-Holland
Mevr. Meijers	LNV Directie Landbouw
Dhr. Vette	Provincie Utrecht
Dhr. Smit	SBB - Noord Holland
Mevr. Elbersen	Alterra
Mevr. Leenders	Alterra

Subgroep 3 Rijn-Midden en Rijn-Oost

Voorzitter: Dhr. Groen LNV Directie Oost

Notulist: Mevr. Kok Expertisecentrum LNV

Dhr. De Graaf	Provincie Overijssel
Dhr. Koops	RWS Directie IJsselmeergebied
Dhr. Doef	RWS Directie IJsselmeergebied
Dhr. Kok	RWS Directie Oost Nederland
Dhr. Janssen	Alterra
Dhr. Platteeuw	RIZA
Dhr. Diepenhorst	Provincie Utrecht
Dhr. Hottinga	SBB - Gelderland
Mevr. van Tweel	Stichting Landschap Overijssel

Subgroep 4 Rijn-Noord en Eems

Voorzitter: Dhr. Baerends LNV Directie Noord

Notulist: Dhr. Klamer LNV Directie Noord

Dhr. Hoekstra	Provincie Friesland
Dhr. Van den Bergs	Pt trekker Rijndelta Noord (zoet)
Mevr. Schans	Pt trekker Eems Dollard
Dhr. Sprangers	LNV Directie Natuur
Dhr. Straathof	Natuurmonumenten
Dhr. Weijman	SBB – Groningen/Drenthe

Rijn-Midden en Rijn-Oost

Allereerst is in de subgroep Rijn-Midden/Rijn-Oost stilgestaan bij de probleemdefiniëring. Er ontstaat een probleem als abiotische randvoorwaarden benodigd voor het realiseren van de VHR doelstelling niet in stand worden gehouden als gevolg van het realiseren van de KRW doelstelling. De verplichting die er voor de VHR ligt mag niet door de KRW afgezwakt worden.

De discussie over mogelijke conflicten tussen KRW en VHR doelstellingen heeft vervolgens plaatsgevonden rond een aantal concrete gebieden.

Veluwerandmeren

Deze case is niet behandeld in de voorbereidende workshops op 3 en 5 februari 2004, maar is op 19 februari tijdens de bijeenkomst ingebracht.

Het Veluwemeer, Drontermeer en het Wolderwijd en Nuldernauw zijn aangewezen als Habitat en/of vogelrichtlijn gebied. In een pilot voor Natura 2000 zijn voor de Veluwerandmeren de VHR en KRW op elkaar afgestemd. Het waterlichaam Randmeren Oost, i.c. de Veluwerandmeren heeft in de KRW typering code M14 (ondiepe (matig grote) gebufferde plassen). Deze typering lijkt zich redelijk te verhouden tot de VHR doelstellingen. Voor de Veluwerandmeren zijn geen conflict tussen KRW en VHR te verwachten.

De pilot draagt bij aan de afstemming van twee niet parallel lopende trajecten. In andere gebieden vormt het verschil tussen implementatie van de twee richtlijnen mogelijk wel een probleem. Het is daarom wezenlijk de twee trajecten (VHR/KRW) op elkaar af te stemmen. Dit betekent dat een goede samenwerking tussen LNV en VenW vereist is.

Overigens behoren het Gooimeer en Eemmeer tot het waterlichaam Randmeren Zuid, die in de concepttypering van de KRW M14 hebben meegekregen.

IJsselmeer/Markermeer

Voor het IJsselmeer en Markermeer ontstaat mogelijk wel een conflict tussen KRW en VHR doelstellingen. Vanuit de KRW is het nastreven van verdere vermindering van nutriëntenlast waarschijnlijk om een goede chemische toestand en een goed ecologisch potentieel te kunnen halen. Vanuit de VHR daarentegen wordt gestreefd naar de instandhouding van voorkomende vogelwaarden, waarvoor een min of meer voedselrijk systeem nodig is.

Oplossingen liggen in:

- een goed geformuleerde maatlat voor de KRW;
- vanuit de VHR verplichtingen ruimte zoeken in instandhoudingsdoelen o.a. met betrekking tot aantallen en populatiegrootte.

HR-gebied 84 Bennekomse Meent

In het VHR gebied liggen blauwgraslanden. In huidige concept KRW kaart is het gebied niet apart onderscheiden en samen met de omgeving als M1 getypeerd. Om aan de VHR doelstellingen te voldoen is een M1 typering niet voldoende.

Oplossingen liggen in:

- Het netto EHS gebied (inclusief VHR) gebied als apart waterlichaam met M8 aan te wijzen. (zie ook aantekeningen 3 en 5 februari).
- Een andere manier om aan de instandhoudingsverplichting voor het VHR gebied te voldoen is de typering M1 aanhouden en zorgen voor aanvullende maatregelen. De vraag is echter of dit juridisch wel kan. Risico is dan dat de keuze gemaakt moet worden tussen hetzij meer waterlichamen hetzij een groter waterlichaam (niet differentiëren) met een hogere doelstelling voor het hele gebied. Dit levert weer meer maatschappelijke weerstand op dan voor een kleiner gebied werken met hogere doelstellingen.
- Differentiëren is een bestuurlijk probleem. Oplossing ligt in het inzichtelijk maken van de bestuurlijke keuzes die gemaakt kunnen worden en de consequenties van gemaakte keuzes.

HR-gebied 9 Buurserzand, Haaksbergerveen

In de conceptkaart voor de KRW komt geen M9 voor. Terwijl het hier gaat om hoogveengebieden en deze typering wel wenselijk is. Er is te weinig gedifferentieerd en een te lage doelstelling toegekend.

Oplossingen liggen in

- meer waterlichamen en meer differentiëren. Bij de begrenzing rekening houden met externe werking.

Algemene lijn Rijn-Midden en Rijn-Oost

Wordt het probleem herkend?

Ja. Dat er conflicten kunnen ontstaan tussen KRW en VHR doelstellingen wordt herkend.

Is het mogelijk om oplossingen door te vertalen naar andere VHR-gebieden?

De besproken problemen zijn door te vertalen naar andere gebieden. In zijn algemeenheid betekent het dat er meer gedifferentieerd zal moeten worden: meer waterlichamen met hogere eisen aan waterkwaliteit dan in concept KRW kaarten staat. De meeste conflicten zijn inhoudelijk gezien goed op te lossen. Het grootste conflict dat mogelijk ontstaat ligt in de bestuurlijke keuze die gemaakt wordt en de te verwachten maatschappelijke weerstand die dit oplevert. Er moet de bestuurders duidelijk zijn wat verplicht is en wat de keuzes zijn.

In de subgroep zijn twee types bestuurlijke keuzen onderscheiden:

- een keuze voor differentiëren van waterlichamen
- en een keuze om waterlichamen in grote eenheden te verdelen.

In onderstaand schema zijn voordelen en nadelen van deze keuzes weergegeven.

De beste afstemming tussen KRW en VHR ligt volgens de subgroep in differentiatie.

Voors en tegens van differentiatie en opschaling van waterlichamen

Optie differentiëren	Optie niet differentiëren
Betekent meer waterlichamen die onderscheiden worden (ruim rondom) VHR gebied.	Betekent aparte maatregelen voor VHR gebied om te voldoen aan VHR doelstellingen. Of Betekent grote waterlichamen met hoge doelstelling (nl. die nodig is volgens de VHR richtlijn.
- Stuit op bestuurlijke weerstand. (o.a. vanwege idee dat dit meer bureaucratie meebrengt)	- grootste risico dat doelstellingen VHR niet gehaald worden.
+ Doelstellingen van VHR zijn beste haalbaar	- Alleen richten op maatregelen voor realisatie VHR doelstellingen kan wellicht juridisch niet.
+ Afstemming met de KRW is mogelijk	- Hoge doelstellingen voor een groot gebied leveren conflicten met de maatschappij op

Advies: De boodschap aan bestuurders is nu daar waar het kan overgaan tot differentiëren. Door te differentiëren kan de hoge kwaliteit van de VHR gebieden goed tot zijn recht komen.

Verder liggen er voor Vogelrichtlijn gebieden in grote open wateren conflicten tussen KRW en VR doelstellingen. Hier moet de oplossing worden gezocht in het afstemmen en zonodig bijstellen van de doelstellingen van een of beide richtlijnen.

Leidt dit tot actie in het Productteam en wanneer?

Op verschillende niveaus moet zo spoedig mogelijk het probleem onder de aandacht worden gebracht; landelijk, regionaal en ook binnen de provincie moet afstemming plaatsvinden.

De uiteindelijke, bestuurlijke boodschap moet bij de Pt teams ingebracht worden. LNV heeft verantwoordelijkheid vanuit de VHR om in de RBO's aansluiting te zoeken.

Eveneens moet het probleem Landelijk bij het LBOW naar voren worden gebracht.

Ook moet binnen het VHR spoor (Natura 2000) voldoende aandacht(terug zien in instandhoudingsdoelen) zijn voor de KRW.

Voorstel:

Werk met positieve voorbeelden richting bestuurders om te overtuigen. Dit kan door een paar voorbeeldgebieden te nemen waar KRW en VHR doelstellingen goed op elkaar afgestemd zijn (bijvoorbeeld de Veluwerandmeren).

Rijn-West

De eerste vraag die op kwam is of er wel een probleem is. Er werd geopperd dat dit misschien een competentieprobleem tussen V&W en LNV is. Men was er over eens dat dit niet het geval is en dat de grote (bestuurlijke) onzekerheid die nog rondom de KRW ligt het grootste probleem is. Er is een behoorlijk verschil tussen wat de besturen willen en de (gedetailleerde) typologie die opgesteld is in het Alterra rapport. Men is het er over eens dat de KRW genoeg mogelijkheden biedt. Het is een richtlijn voor water die voor het eerst een ecologische insteek heeft.

Aanpak Rijn-West

Het Productteam Rijn-West is nog niet met het mogelijke probleem rond Vogel-Habitatrichtlijn gebieden bezig geweest. Er is een groot verschil in verfijning tussen de verschillende waterbeheerders in Rijn-West. De bestuurders willen daarom de kaart voor het vaststellen van de menselijke belasting eerst opschalen (naar een gelijkmatige grove schaal (voorstel = rapportage gebieden WB-21)). Pas hierna willen ze verder gaan met verfijnen (na zomer 2004 -2009). In Noord-Holland is een grove indeling in waterlichamen gemaakt. Hiervoor zijn de meetpunten van de RWSR gebieden gebruikt en is aan deze meetpunten een type toegekend. Bij meerdere meetpunten van hetzelfde type zijn de tussenliggende wateren als hetzelfde type getypeerd.

HR-gebied 101 IJperveld/Oostzanerveld/Varkensland en VR-gebied Twiske (Noord-Holland)

IJperveld en Varkensland zijn aangemeld voor zowel de Habitat- als de Vogelrichtlijn. Oostzanerveld alleen voor de HR en Twiske alleen voor de VR. IJperveld en Varkensland zijn nu in een groot waterlichaam getypeerd als M30 (zwak brakke wateren). Oostzanerveld en Twiske zijn nu in een waterlichaam getypeerd als M24 (diepe kalkrijke meren). Het Twiske is inderdaad een diep meer (alleen wel met een hoger Chloridegehalte!) Oostzanerveld is echter ondiep en zou dus beter niet als diep kalkrijk meer getypeerd moeten worden. Veel van de voormalig (zwak) brakke wateren in Noord-Holland zijn zoet. De Chloridegehalte hiervan ligt hierdoor tussen zwak brak (>1000 mg/l) en zoet (<300 mg/l) in. Voor Oostzanerveld, IJperveld en Varkensland ligt dit hierdoor tussen type M30 en M8 in. Een waterlichaam voor deze drie HR-gebieden met een gradiënt van de typen M8 en M30 zou een goed oplossing zijn. Waterbeheerders herkennen dit probleem. Dit zou een goede oplossing voor dit probleem zijn. Anders kunnen de waterbeheerders de doelstelling van het type wat gekozen is niet halen omdat het te zout of te zoet is. De consultatie met de terreinbeherende organisaties heeft een oplossing gegeven die praktischer en beter haalbaar is.

HR-gebied 89 Bruuk (Gelderland)

Bruuk is een klein brongebied wat nu in een groot waterlichaam die als R4 (permanente langzaam stromende bovenloop op zand). Aangezien het een brongebied is zou het getypeerd moeten worden als R2. Het gebied ligt aan de voet van een stuwwal en is te klein om op zichzelf dit R2 type in stand te kunnen houden. Het is dus niet mogelijk om het gebied R4 te noemen en als R2 te beheren, of een extra doelstelling te geven binnen het grotere waterlichaam. Bruuk ligt in een stroomdal. Er zal dus water met kwaliteit van R4 (hogere maximale P en N) het gebied binnenstromen. Dit geeft dus een conflict. Het watervoedingsgebied loopt ook nog door landbouwgebied dit geeft een conflict met de landbouw. Oplossingen zijn niet eenduidig en kunnen liggen in:

Herziening begrenzing : het voedingsgebied met het HR-gebied afsplitsen van het R4 waterlichaam en als R2 typeren. Daarnaast zal de positie van de landbouw bekeken moeten worden en/of effectgerichte maatregelen genomen moeten worden.

HR-gebied 27 Gelderse Poort (Gelderland)

De Gelderse Poort bestaat uit buitendijks (waterkant) en binnendijks (landkant) gelegen gebieden. De buitendijkse gebieden zijn een dynamisch systeem en bestaan uit uiterwaarden, nevengeulen en (diepe) met de rivier verbonden meren. Voor het juist typeren de habitatgebieden vanuit de eisen van de habitattypen spelen hier twee problemen: 1. Rijkswaterstaat hanteert het systeem dat rivier en uiterwaard als één waterlichaam met een rivier-type, hier R7, getypeerd wordt. 2. Daarnaast wordt de 80%-20% bij Rijn-West vaak gebruikt. Hierbij wordt gekeken of de waterbeheerders voor de minderheid (een type met opp. binnen een waterlichaam van minder dan 20%) zelf een andere doelstelling heeft. Zoniet dan 80-20% regeling en krijgt de minderheid het type van de meerderheid.

Het goed toepassen van de KRW speelt bij deze twee problemen een rol.

Ad 1. Het rivierengebied is erg dynamisch, kijk je in de winter dan is het gebied inderdaad een onderdeel van de rivier, maar in de zomer is het gebied duidelijk geen rivier. De KRW-typen (bijv. M5 of M19) die voor uiterwaarden/nevengeulen etc. ontwikkeld zijn hebben deze dynamiek in zich. De uiterwaarden (geïnuundeerd) zouden dus het beste als M5 getypeerd moeten worden. Het diepe meer de Bieland als M19 (diepe meren in open verbinding met rivier) en de rivier zelf als R7.

Ad 2. Binnendijks liggen de groenlanden (kwel afhankelijke stroomdaltypen). Deze liggen nu in een groot waterlichaam dat getypeerd is als M1. Deze groenlanden zouden beter als M25 (ondiepe laagveenplassen) getypeerd moeten worden. Er liggen een aantal van deze laagveenplassen in het M1 waterlichaam. Met de 80-20% regeling worden deze als M1 getypeerd. Deze laagveenplassen zouden echter geclusterd wel als een waterlichaam M25 aangemerkt kunnen worden. De 80-20% regeling is ook heel erg afhankelijk van schaalniveau op een grove schaal vallen met deze regeling alle nuances weg.

Om de M25 typen zou het beste een buffer van type M1 met strenge kwaliteitseisen gelegd moeten worden.

HR-gebied 21 Duinen Zwanenwater en Pettemerduinen (Noord-Holland)

De wateren die in dit HR-gebied voorkomen zijn natuurlijk (op zijn hoogst sterk veranderd). Het HR-gebied is momenteel getypeerd als M11 (ondiepe (kleinere) gebufferde plassen). Het type is ondersteunend aan de aanwezige habitattypen. De begrenzing loopt niet helemaal goed. Voor de grens naar de Noordzee toe is de waterscheiding gebruikt. Deze loopt dwars over de duinen heen. Voor dit HR-gebied zou het logischer zijn dat het gehele duin, dus ook het deel links van de watergrens tot een waterlichaam zou behoren.

HR-gebied 117 Polder Stein (Zuid Holland)

Polder Stein is een HR-gebied wat in een groot waterlichaam met type M8 ligt. Dit type is ondersteunend aan de habitattypen. In de consultatie met de terreinbeheerders is gesproken over dat het beter zou zijn om het HR-gebied als een apart waterlichaam af te splitsen (om extra eisen d.m.v. een ambitieuzer MEP aan dit HR-gebied te kunnen stellen). Tijdens deze bijeenkomst was het onduidelijk wat de specifieke eisen vanuit de HR op dit gebied zijn en is gekozen om het wel of niet af splitsen van het HR-gebied af te laten hangen van de instandhoudingsdoelstelling voor het gebied.

Algemene lijn Rijn West

Wordt het probleem herkend?

Ja, er is een Register Beschermd gebieden. Hier kan je als waterbeheerder niet omheen.

Probleem is ook onzekerheid bij de bestuurders. De doelstellingen van de KRW en van de VHR zijn nog niet bekend. Hierdoor is onzekerheid over waar men zich op vastlegt. Het spoor wat vandaag gevolgd is gegaan via de Habitatrichtlijngebieden maar heeft ook generieke problemen met de waterlichamen en typologie in het licht gebracht: de

kaart die Rijn-West in juni 2004 gereed zal hebben zal geen waterlichamen maar eerder rapportage eenheden bevatten.

Is het mogelijk om oplossingen door te vertalen naar andere VHR gebieden?

Ja, dit is mogelijk. De behandelde voorbeelden zullen aan de waterbeheerders doorgegeven worden.

Spanning met landbouw kan het beste opgelost worden met kleine waterlichamen en met bufferzones.

Leidt dit tot actie in het Productteam en wanneer?

Ja, maar niet direct. De bestuurders van Rijn-West willen nu (voor de kaart van juni 2004) eerst een opschaling naar grovere schaal voor het berekenen van de menselijke belasting. Pas hierna (2005-2009) willen ze weer verfijnen.

Er zal een actie ingezet worden om alle VHR-gebieden per rapportage eenheid (WB-21 gebied) te behandelen met de waterschappen, provincie en terreinbeherende organisaties.

Kanttekening

In Rijn-West (is zoals door Coördinatiebureau Rijn en Maas gevraagd) uit gegaan van de actuele situatie. Dat Nederland dit doet is uitzonderlijk in Europa. De KRW gaat uit van de oorsprong en potentie van de gebieden. Dit zou in Nederland ook gedaan moeten worden.

Schelde en Maas

Algemeen voor de regio Maas

Er is inmiddels een kaart, maar hier staan alleen de contouren van de gebieden met hetzelfde type op: er zijn nog geen oppervlakte waterlichamen (OWL) aangewezen. Deze kaart moet nog worden besproken en aangepast, de deadline voor het aanleveren van gegevens is 20 feb.

Op de huidige kaart ligt een strikte scheiding tussen het Noord-Brabantse en het Limburgse deel van de regio. Reden hiervoor is een meningsverschil over de typering van sloten (en de daaraan verbonden doelstelling): Noord-Brabant wil sloten typeren als sloten, Limburg wil ze typeren als beek. Dit 'conflict' ligt voor in de RBO.

Typering van de OWL'en: o.b.v. huidige situatie (HS) of oorspronkelijke situatie (OS)?

Over dit onderwerp is vrij uitvoerig gediscussieerd. Wat speelt is een verschil tussen de feitelijke ('de letter van de KRW' en 'de inhoud') en de bestuurlijke weg. Het proces is niet altijd feitelijk gelopen, maar bestuurlijk. Mede hierdoor wijkt de methode van Nederland af van het buitenland.

De 'feitelijke weg':

Kies waar mogelijk de weg OS→sterk veranderd waterlichaam (SVWL)→MEP/GEP (doelstelling evt. passend bij HS van OWL). In gevallen dat er sprake is van irreversibele toestanden kan de andere weg bewandeld worden: HS=SVWL→MEP/GEP (doelstelling passend bij HS).

Als je voor deze weg kiest, doe het dan transparant! Geef aan welke beperkingen/onzekerheden er zijn. Geef aan wat je doelstellingen voor het gebied zijn en welke veranderingen in de toekomst mogelijk zullen plaatsvinden. Dit als onderbouwing van de keuze voor een bepaald type.

Marjolein van Wijngaarden roept de aanwezigen op om als Nederland vooral 1 lijn/weg te kiezen: of allemaal via OS, of allemaal via HS (dit heeft bestuurlijk de voorkeur!).

In de subgroep Schelde en Maas zijn de volgende gebieden behandeld:

Grevelingen	Regio Scheld
Kop van Schouwen	Regio Schelde
Vlijmens Ven, Moerputten, Bossche Broek	Regio Maas
Geuldal	Regio Maas
Mariapeel, Deurnse Peel	Regio Maas

HR-gebied 30 Grevelingen

Bij HRL aangemeld voor getij-afhankelijke habitattypen.

Oorspronkelijke type O2.

Grevelingen SVWL, hierdoor O2 niet meer haalbaar.

Voor SVWL moet het dichtstbij gelegen natuurlijke type toegekend worden: M32.

Opm. Door M32 toe te kennen aan Grevelingen maak je al de stap naar het MEP en GEP. Een stap te ver: OWL type toekennen naar oorspronkelijke staat, doelstelling afstemmen op huidige situatie. Wel ruimte laten voor ontwikkeling van het gebied. Ook voor het halen van HRL-doelstellingen in toekenning van O2 nodig.

O2 geeft de meeste ruimte om maatregelen te nemen naar meer getij (bv. i.k.v. IVD), flexibiliteit doelstellingen is hier ook groter.

Voorlopig standpunt regio Schelde: grote OWL. Nog geen zicht op VHR-doelstellingen. Daarom nog niet meegenomen. Doelstellingen worden in 2004 duidelijk. Eventueel anders toekennen van watertype n.a.v. VHR-doelstellingen (middels de 80-20% regel) in 2005/2006. Voorlopig nog niet als apart OWL toegekend.

Samengevat

1. Probleem wordt (h)erkend
2. Mogelijke oplossingen:
  - watertype wijzigen (stuit waarschijnlijk op bestuurlijke weerstand)
  - laten zoals het is maar met wijziging naar oorspronkelijke situatie en doelstelling die gericht is op toekomstig vast te stellen doelstellingen van de VHR en discussie rondom IVD en Kier
3. Overleg in regio, RAO 18 maart 2004

HR-gebied 38 Kop van Schouwen

In regio getypeerd als M1. Te voedselrijk voor HRL-typen, doet geen recht aan "natte duinen". Beter zou zijn: M22 voor de duinplassen (volgens VHR-typen "vochtige duinvalleien"), M2 voor de sloten (ook voor duinplassen als deze gegraven zijn). Gebied opdelen in 2 typen: M22 voor het deel waarin de duinplassen liggen en er verder géén sloten zijn, M2 voor het deel waarin de sloten liggen.

M1 zal waarschijnlijk M2 worden, maar moet nog wel officieel worden besloten in regio.

Voor wat betreft de externe werking van het VHR-gebied op de eisen aan de omgeving: de discussie in de regio hangt nog in de vraag "hoe gaan we ermee om?".

Samengevat

1. Probleem wordt (h)erkend
2. Discussie over **alle** VHR-gebieden in regio Schelde staat gepland voor 2005/2006. Aanwezigheid van LNV hierbij is gewenst.
3. ingebracht in RAO 18 maart 2004

HR-gebied 66 Vlijmens Ven, Moerputten, Bossche Broek

De OWL'en zijn afhankelijk van grondwater. De koppeling hiertussen is niet meegenomen, de systematiek is hiervoor niet toereikend.

Vlijmens Ven: De kweldruk zal leidend zijn voor de typering: M8 (laagveensloten)

Moerputten: M8

Bossche Broek: M8

Kortom, het hele gebied zal worden getypeerd als M8. Dit past ook in het denken van de regio.

Samengevat

1. Probleem wordt (h)erkend, past in de manier van denken van de regio
2. mogelijke oplossingen zijn:
  - typering aanpassen
  - begrenzing OWL aanpassen aan VHR-gebied
3. via het traject Pt1→RAO→RBO

HR-gebied 28 Geuldal

Complex gebied. Invloed vanuit het hele stroomgebied van de beek. Mogelijke typering: bronnen (geclusterd) R2, zijbeken (=bovenlopen) R17 en de beken (Geul en Gulp) zelf R18.

Binnen Pt1 was de discussie rondom het typeren als bronnen moeizaam, hierdoor zijn bronnen tot op heden bij de typering weggelaten ("valt binnen de 20%"). Het waterschap heeft de bronnen vooralsnog getypeerd als R17.

Ad biedt aan het nogmaals ter discussie te stellen, maar geeft bij voorbaat aan dat het moeilijk zal worden. Zelf ziet hij wel het belang, dat nog een wordt aangestippeld door Piet: qua oppervlak is het klein, maar het is wel het grootste gebied van Nederland met bronnen.

Habitatype 7220 zal apart moeten worden benoemd als R2 vanwege de karakteristieken. Voorstel: inbrengen als "onderliggend ('virtueel') waterlichaam", waarbinnen alle bronnen zijn opgenomen. Dit beslaat een groter gebied dan het VHR-areaal.

Samengevat

1. Probleem wordt (h)erkend.
2. Mogelijke oplossing: 'virtueel waterlichaam' met bronnen
3. via het traject Pt1→RAO→RBO. Daarnaast zal het voor grensoverschrijdende gebieden 12 maart in het overleg met de Vlamingen worden afgestemd. Helaas is daar tot op heden de opvatting: "wij hebben onze manier. Afstemming is best, maar dan passen jullie je aan ons aan". Met Nordrhein-Westfalen zijn al wel concrete afspraken.

HR-gebied 45 Mariapeel, Deurnse Peel

Het VHR-gebied kan worden getypeerd als M9, aanbevolen wordt hierbij ook de EHS mee te nemen.

Het gebied waarin het VHR-gebied ligt, zal worden getypeerd als M2. In de aanbevelingen van de regio-workshop was er een bufferzone aangewezen met type M2. Dit roept een serie vragen op waar helaas geen tijd meer was om ze te beantwoorden:

- Hoe omgaan met bufferzone en doelstellingen daarbinnen?
- Kan dit mogelijk via het aanwijzen van een apart OWL, van hetzelfde type, maar met hogere doelstellingen?

De opmerking die hiervan meegegeven zou moeten worden aan CRM is: Bufferzone (t.b.v. externe werking) als apart OWL dient de realisatie van VHR-doelstellingen.

Samengevat

1. Probleem wordt (h)erkend omdat het gaat om gebieden met speciale kenmerken.
2. Mogelijke oplossing: aanwijzen van een bufferzone met hogere doelstelling dan het omringende gebied.
3. via het traject Pt1→RAO→RBO

Algemene lijn Maas

Het probleem wordt herkend?

Ja, aan de hand van bespreking van een aantal concrete gebieden kwamen mogelijke problemen tussen KRW en VHR naar voren.

Voor het stroomgebied van de Maas was een echte vergelijking nog moeilijk vanwege het ontbreken van de kaart.

Is het mogelijk om oplossingen door te vertalen naar andere VHR-gebieden?

Ja, dit is mogelijk. Voor het doorvertalen van oplossingen wordt wel de hulp gevraagd van mensen die vandaag (19 feb) hebben voorbereid. Bij de voorbereiding kunnen ook nog RIZA, RIKZ worden betrokken.

Leidt dit tot actie in het Productteam en wanneer?

Voor de regio Maas zullen de conclusies van deze workshop worden ingebracht op de Pt1 bijeenkomst van 1 maart. Vervolgens zal het verhaal worden ingebracht in het RAO van 4 maart, waarna de kaarten mogelijk aangepast zullen worden. Op 26 maart zullen die dan weer voor liggen aan de RBO. Alles aan materiaal ter ondersteuning van deze overleggen is welkom.

Voor de regio Maas zal nog een flinke slag geslagen moeten worden. Graag i.s.m. SBB, LNV en prov.'s.

Voor de Schelde moeten 18 maart de conclusies op hoofdlijnen bij de RAO worden ingebracht. De vraag is of er al in detail moet en kan worden gekeken in 2004. In ieder geval zal in 2005 -2006 de afstemming tussen KRW en VHR worden gedaan als de doelstellingen concreter zijn.

Een algemeen aandachtspunt vormt de interne afstemming tussen VHR en KRW, deze moet ook gezocht worden binnen de provincies zelf.

Rijn-Noord en Eems

In de subgroep Rijn-Noord en Eems is discussie gevoerd aan hand van een aantal gebieden. Er is gebruik gemaakt van de uitkomsten van de consultaties met de terreinbeheerders. De volgende gebieden zijn aan de orde geweest:

- Gebied 1 Âlde Feanen; tevens Rottighe Meenthe en Deelen
- Gebied 12 Drentse Aa
- Gebied 69 Waddenzee
- Gebied 14 Duinen Ameland; tevens gebied 16 Duinen Schiermonnikoog en gebied 18 Duinen Terschelling
- Lauwersmeer

HR- gebied 1 Âlde Feanen; tevens Rottighe Meenthe en Deelen

Probleem: begrenzing bepaald door isolatiemogelijkheden van de boezem
Systematiek lijkt werkbaar en geen conflicten op te roepen. Het is moeilijk om in deze gebieden de slootjes van de boezem te isoleren. Het type M25 is vanuit VHR-doelen een zinvolle aanvulling voor de ondiepe van de boezem geïsoleerde laagveenplassen. Vanuit het pt wordt aangegeven dat nu binnen het waterlichaam de laagveenplassen als een virtueel waterlichaam M25 apart is onderscheiden en later concreet kan worden ingevuld. Daarnaast kunnen door maatregelen plassen van de boezem worden afgesloten. Actie op moment dat doelstellingen moeten worden vastgesteld en met instandhoudingsdoelstellingen geconfronteerd worden (2004-2008)
Grootste bezwaar hier is dat het gaat om verschillende subeenheden binnen één waterlichaam.

Monitoring (biologisch) lijkt ook moeilijk uitvoerbaar; in Friesland gaat het om 22 watertypen; deels geclusterd.

Een ander probleem in deze gebieden is de ommanteling door lage verdrogende veenpolders. Hiervoor zijn gebiedsgerichte slimme oplossingen nodig, eerder in de sfeer van extra maatregelen dan in de aanwijzing van een apart waterlichaam.

HR-gebied 12 Drentse Aa

Probleem: 1 waterlichaam met meerdere typen (R4 en R5) Systematiek frustreert doestellingen (vooralsnog) niet. Typering “sterk veranderd” geen probleem als GET gehaald kan worden. Ondersteuning uitkomsten consultaties. Indien instandhoudingsdoelstellingen bekend onderverdeling in meerdere typen wellicht nodig.

Een ander probleem in deze gebieden is de ommanteling door sterk ontwaterde landbouwgebieden; met name in brongebieden. Hiervoor zijn gebiedsgerichte (inclusief aandacht begrenzing grondwaterlichamen) slimme oplossingen nodig.

HR-gebied 69 Waddenzee

Problematiek gezien i.r.t. de noorzeekustzone (status sterk veranderd?); alles tot aan NAP + 2,5 één waterlichaam, inclusief kwelders. Ook hier afhankelijk van instandhoudingsdoelstellingen of onderverdeling van overgangswateren nodig is. Nu zit zoetwaterlichaam binnen zoutwatertype, dat past in systematiek kustwatertype (PT1).

HR-gebieden 14, 16, 18 Duinen Ameland, Schiermonnikoog en Terschelling

Probleem: Plassen getypeerd als M11. Indien blijkt dat een aantal M22 (kritischer) voorkomt dan deze ook meenemen.

M5/M30, indien meer dan 300 mg chloride dan M30

Lauwersmeer

Apart waterlichaam. Vogelrichtlijn laat ruimte voor meerdere opties; vanuit Nbwet doelstelling natuurlijker systeem nastreven. Kansen voor natuur optimaliseren door het als overgangstype te karakteriseren.

Algemene lijn Rijn Noord en Eems

Wordt het probleem herkend?

Problemen als te weinig differentiatie en niet correcte typering werden herkend.

Is het mogelijk om oplossingen door te vertalen naar andere VHR gebieden?

Echt wezenlijke problemen zijn het niet. De problemen zijn inhoudelijk oplosbaar. De oplossingen zijn vrij specifiek per gebied en vereisen maatwerk.

Leidt dit tot actie in het Productteam en wanneer?

Op korte termijn (binnen 2 weken) moet vanuit LNV de Pt's Alterra en evt. andere betrokkenen om tafel om alle VHR gebieden door te nemen. Er moet bijvoorbeeld gekeken worden of er wezenlijke fouten in typering zijn. (want die zijn er). Bij de te kiezen begrenzing moet ervoor gezorgd worden dat men uitkomt op een “no regret begrenzing”.

Voor een precieze afstemming tussen KRW en VHR moet meer tijd worden uitgetrokken.

Vervolgacties

Inhoudelijk

- In de vorm van een quick scan mogelijke conflicten en oplossingen voor nog niet besproken VHR gebieden beschrijven en inbrengen bij de Pt's. Dit is een opgave die voor half maart moet zijn afgerond.¹
- Een andere mogelijkheid is de quickscan uit te breiden en nog voor de rapportage aan Brussel zoveel mogelijk verfijning in de begrenzing van waterlichamen aan te brengen. Dit vergt echter meer tijd.

¹Noot: Om logistieke redenen is het niet mogelijk op korte termijn de quick scan uit te voeren in de vorm van bijeenkomsten met terreinbeherende organisaties en andere betrokkenen. In eerste instantie zal als quick scan de basistabel door Alterra verder ingevuld worden.

In een later stadium zal finetuning van de KRW-VHR afstemming in overleg met betrokkenen moeten plaatsvinden.

Procesmatig

- Het onderwerp agenderen (door LNV) voor het overleg op 27 februari 2004 tussen staatssecretaris Schultz van Haegen en Minister Veerman.
- Het onderwerp agenderen op de LBOW agenda en de risicoanalyse erbij betrekken. Dit moet gebeuren door de voorbereiders van de LBOW, vanuit LNV zijn dit onder andere Wino Aarnink en Nancy Meijers.
- Het onderwerp agenderen voor overleg van Stas Ven W en voorzitters van de RBO's. Voor deelstroomgebied van de Maas vindt een dergelijk overleg op 26 maart plaats.
- Het onderwerp onder de aandacht brengen van de Pt's door deelnemers aan de workshop van 19 februari.
- LNV faciliteert de Pt's o.a. met inbreng van inhoudelijke kennis.
- LNV maakt een samenvattende notitie (zie bijlage) waarbij aan de hand van 1-2 voorbeelden het belang van differentiatie wordt aangegeven en vervolgstappen in beeld worden gebracht. Dit document kan dan in de verschillende overlegorganen worden benut om het onderwerp te agenderen.

Bijlage 3 Overzicht van vertaling van KRW-watertypen naar Natuurdoeltypen

KRW-code	KRW watertype	Natuurdoeltype-code	Natuurdoeltype
Kust1	Open zee met zoetwaterinvloed	NDT-1.6a	Open zee: kustzone van de open zee
Kust2	Getijdengebied	NDT-1.5 b	Zout intergetijdengebied: nagenoeg-natuurlijk intergetijdengebied
Kust2	Getijdengebied	NDT-1.5 c	Zout intergetijdengebied: nagenoeg-natuurlijk open water van het zout getijdenlandschap
Kust3	Open zee	NDT-1.6a	hoog-dynamische zandige zone van de open zee
Kust3	Open zee	NDT-1.6a	frontzone van de open zee
Kust3	Open zee	NDT-1.6a	siltige zone van de open zee
Kust3	Open zee	NDT-1.6a	grindrijke zone van de open zee
Kust3	Open zee	NDT-1.6a	laag-dynamische zandige zone van de open zee
Overg1	Estuarium met beperkt getijverschil	NDT-1.4	Estuarium
Overg1	Getijdengebied	NDT-3.12	Zout intergetijdengebied
Overg1	Getijdengebied	NDT-3.12	Brak getijdenwater
Overg2	Estuarium met matig getijverschil	NDT-1.4	Estuarium
Overg2	Getijdengebied	NDT-3.12	Zout intergetijdengebied
Overg2	Getijdengebied	NDT-3.12	Brak getijdenwater
M1	Gebufferde sloten (overgangssloten, sloten in rivierengebied)	NDT-3.15	Gebufferde sloot
M2	Zwak gebufferde sloten (poldersloten)	NDT-3.21	Zwakgebufferde sloot
M3	Gebufferde (regionale) kanalen	NDT-3.19B	Grote kanalen en vaarten
M3	Gebufferde (regionale) kanalen	NDT-3.19A	Kleine kanalen en vaarten
M4	Zwak gebufferde (regionale) kanalen	NDT-3.23A	Zuur ven
M5	Ondiep lijnvormig water, open verbinding met rivier geïnundeerd	NDT-3.16	Dynamisch rivierbegeleidend water
M5	Ondiep lijnvormig water, open verbinding met rivier geïnundeerd	NDT-3.17	Geïsoleerde meander en petgat
M5	Ondiep lijnvormig water, open verbinding met rivier geïnundeerd	NDT-3.24	Moeras
M6	Grote ondiepe kanalen	NDT-3.19B	Grote kanalen en vaarten
M6	Grote ondiepe kanalen	NDT-3.19A	Kleine kanalen en vaarten
M7	Grote diepe kanalen	NDT-3.19B	Grote kanalen en vaarten
M8	Gebufferde laagveensloten	NDT-3.15	Gebufferde sloot
M9	Zwak gebufferde hoogveensloten	NDT-3.21	Zwak gebufferde sloot
M9	Zwak gebufferde hoogveensloten	NDT-3.44	Levend hoogveen
M9	Zwak gebufferde hoogveensloten	NDT-3.28	Veenmos rietland
M10	Laagveen vaarten en kanalen	NDT-3.19B	Grote kanalen en vaarten
M11	Ondiepe (kleinere) gebufferde plassen	NDT-3.14A	Gebufferde poel
M11	Ondiepe (kleinere) gebufferde plassen	NDT-3.18A	Ondiep Gebufferd meer
M11	Ondiepe (kleinere) gebufferde plassen	NDT-3.24	Moeras
M12	Ondiepe zwak gebufferde plassen (vennen)	NDT-3.22A	Zwakgebufferd ven
M13	Ondiepe zure plassen (vennen)	NDT-3.23A	Zuur ven
M14	Ondiepe (matig grote) gebufferde plassen	NDT-3.18A	Ondiep Gebufferd meer
M15	Ondiepe (grote) gebufferde plassen	NDT-3.18A	Ondiep Gebufferd meer
M16	Diepe gebufferde meren	NDT-3.18B	Diep gebufferd meer
M17	Diepe zwakgebufferde meren	NDT-3.22B	Zwakgebufferd meer
M18	Diepe zure meren	NDT-3.23B	Zuur Meer
M19	Diepe meren in open verbinding met rivier	NDT-3.16	Dynamisch rivierbegeleidend water
M20	Matig grote diepe gebufferde meren	NDT-3.18B	Diep gebufferd meer

M20	Matig grote diepe gebufferde meren	NDT-3.14B	Gebufferd wiel
M21	Grote diepe gebufferde meren	NDT-3.18B	Diep gebufferd meer
M22	Ondiepe kalkrijke (kleinere) plassen	NDT-3.20	Duinplas (tot 1000 mg Cl/l)
M23	Ondiepe kalkrijke (grotere) plassen	NDT-3.20	Duinplas (tot 1000 mg Cl/l)
M24	Diepe kalkrijke meren	NDT-3.18B	Diep gebufferd meer
M25	Ondiepe laagveenplassen	NDT-3.17	Geïsoleerde meander en petgat
M25	Ondiepe laagveenplassen	NDT-3.18A	Ondiep Gebufferd meer
M26	Ondiepe zwak gebufferde hoogveenplassen/vennen	NDT-3.22A	Zwakgebufferd ven
M26	Ondiepe zwak gebufferde hoogveenplassen/vennen	NDT-3.44	Levend hoogveen
M27	Matig grote ondiepe laagveenplassen	NDT-3.17	Geïsoleerde meander en petgat
M27	Matig grote ondiepe laagveenplassen	NDT-3.18A	Ondiep Gebufferd meer
M28	Diepe laagveenmeren	NDT-3.18A	Ondiep Gebufferd meer
M29	Matig grote diepe laagveenmeren	NDT-3.18A	Ondiep Gebufferd meer
M30	Zwak brakke wateren	NDT-3.13	Brak stilstaand water
M30	Zwak brakke wateren	NDT-3.20	Duinplas (tot 1000 mg Cl/l)
M31	Matig brakke wateren	NDT-3.13	Brak stilstaand water
M32	Sterk brakke tot zoute wateren	NDT-2.15	Zoute afgesloten zeearm
M32	Sterk brakke tot zoute wateren	NDT-3.13	Brak stilstaand water
R1	Droogvallende bron	NDT-3.1	Droogvallende bron en beek
R2	Permanente bron	NDT-3.2	Permanente bron
R3	Droogvallende langzaam stromende bovenloop op zand	NDT-3.1	Droogvallende bron en beek
R4	Permanente langzaam stromende bovenloop op zand	NDT-3.6	Langzaam stromende bovenloop
R5	Langzaam stromende middenloop/benedenloop op zand	NDT-3.7	Langzaam stromende midden- en benedenloop
R6	Langzaam stromend riviertje op zand/klei	NDT-3.8	Langzaam stromend riviertje
R7	Langzaam stromende rivier/nevengeul op zand/klei	NDT-3.10	Langzaam stromende rivier en nevengeul
R8	Zoet getijdenwater (uitlopers rivier) op zand/klei	NDT-3.11	Zoet getijdenwater
R9	Langzaam stromende bovenloop op kalkhoudende bodem	NDT-3.6	Langzaam stromende bovenloop
R10	Langzaam stromende middenloop op kalkhoudende bodem	NDT-3.7	Langzaam stromende midden- en benedenloop
R11	Langzaam stromende bovenloop op veenbodem	NDT-3.6	Langzaam stromende bovenloop
R12	Langzaam stromende middenloop/benedenloop op veenbodem	NDT-3.7	Langzaam stromende midden- en benedenloop
R13	Snelstromende bovenloop op zand	NDT-3.3A	Snelstromende bovenloop
R14	Snelstromende midden/benedenloop op zand	NDT-3.4	Snelstromende midden- en benedenloop
R15	Snelstromend riviertje op kiezelhoudende bodem	NDT-3.5	Snelstromend riviertje
R16	Snelstromende rivier/nevengeul op zandbodem of grind	NDT-3.9	Snelstromende rivier en nevengeul [lokaal in langzaam stromende delen]
R17	Snelstromende bovenloop op kalkhoudende bodem	NDT-3.3A	Snelstromende bovenloop
R18	Snelstromende midden/benedenloop op kalkhoudende bodem	NDT-3.4	Snelstromende midden- en benedenloop